

PONOVO
U VAŠEM INBOXU
15. SEPTEMBRA

m
planeta
WWW.MOJAPLANETA.NET

Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje
Moja planeta dvobroj 10-11 • Jul-avgust 2011. • ISSN 2217-3307

PLANINARENJE

MUSALA
BOBIJA
SOPOTNICA
ČVRSNICA

DNEVNIK BIKIKLISTE

PET DRŽAVA
I PET MORA

FREEBIKING

FRUŠKA GORA
OKUPIRANA
SLOBODOM

RAFTING

ISTORIJA
SPLAVARENJA
DRINOM

BUSHCRAFT

KUČAJSKE
PLANINE

SERBIA EXPEDITION
DENALI
2011.

Planinarski dom "Dimitar Ilievski-Murato"

Dom se nalazi na 2.218 mnv na Golemom jezeru u Nacionalnom parku „Pelister” u Makedoniji. Ima kapacitet od 50 kreveta, kuhinju i veliku trpezariju. Mogu da se nose hrana i piće ili može da se kupi u domu uz prethodni dogovor sa domaćinima. Radi svakog vikenda (petak-nedelja) od 1. maja do 1. novembra. Radnim danima i zimi se otvara uz prethodni kontakt sa domarima. Tu je i služba planinarskih vodiča, koji vode sve staze po Pelisteru i šire...

Kontakt osoba Petar Nolev
Telefon: +389(0)75 45 87 82

E-mail: pnolev@gmail.com, golemoezero@gmail.com

Idemo na zasluženi odmor

Pred vama se nalazi letnji dvobroj. Svi smo zaslužili odmor i malo pregrupisanje snaga. Sledeći broj „**Moje planete**” očekujete sredinom septembra. Tokom leta ćemo se truditi da ažuriramo stranice na sajtu vašim priložima koji u međuvremenu budu stizali. Takođe ćemo iskoristiti ovu malu pauzu da uvedemo neke novine. Konačno će uskoro biti aktivna baza sa planinarskim domovima u celom regionu, a pokrećemo i forum, kako bi ceo naš projekat učinili što više interaktivnim.

Na sajtu www.mojaplaneta.net ćete naći dva nova teksta. U delu „**planinarenje**” možete pročitati zanimljivu priču o trodnevnoj akciji na **Šar planini** na Kosovu u organizaciji PSD „Kopaonik” iz Leposavića,

RUBRIKA

autora **Janka Petrova**. Na linku „**putovanja**”, **Milanka Arsić** iz PK „Balkan”, podelila je sa nama doživljaje sa planinarsko-avanturističkog putovanja u Slovačkoj, Češkoj, Nemačkoj i Austriji.

Svako dobro!
urednik JOVAN JARIĆ

Fotografija naslovne strane: **Smart art**

MOJA PLANETA 10-11 • Jul-avgust 2011.
Besplatni outdoor magazin za aktivan život • PDF izdanje

Osnivač i izdavač:

Studio za dizajn „Smart Art”

Adresa redakcije:

Narodnog fronta 65, 21000 Novi Sad

smartart

Glavni i odgovorni urednik:

Jovan Jarić (jovanjaric@mojaplaneta.net)

Art direktor:

Ivana Ubiparip

Prelom:

Studio za dizajn „Smart Art”

Fotografije:

Dreamstime, SXC, Studio za dizajn „Smart Art”

Advertajzing:

062/22-37-47

Izdanje je besplatno i distribuira se u PDF formatu, putem elektronske pošte. Stari brojevi se mogu downloadovati iz arhive sa Internet adrese:

www.mojaplaneta.net

CIP - Katalogizacija u publikaciji

Biblioteka Matice srpske, Novi Sad

796.5

MOJA planeta [Elektronski izvor] : besplatni outdoor magazin za aktivan život / glavni urednik Jovan Jarić . -

Online izd. - Elektronski časopis . - 2010, br. 1 - . -

Mesečno . - Dostupno na <http://www.mojaplaneta.net>

ISSN 2217-3307

COBISS.SR-ID 255946503

Magazin upisan u Registar javnih glasila Srbije pod registarskim brojem: DE: 000002

Izdavač zadržava sva prava. Svi autorski tekstovi, fotografije i ostali sadržaji objavljeni su uz odobrenje autora. Svi pisani i foto materijali u vlasništvu su Studija „Smart Art” i autora. Kopiranje, dalja distribucija teksta (delimično ili u potpunosti) i fotografija u komercijalne svrhe zabranjena je u svim medijima bez pismene dozvole Studija „Smart Art” i autora. Tekstovi i fotografije se objavljuju isključivo bez novčane naknade. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za sadržaj i istinitost reklamnih poruka. Redakcija i izdavač ne odgovaraju za štamparske i nenamerne greške. Redakcija nije obavezna da vraća i odgovara na primljene rukopise, fotografije i elektronsku poštu.

Obavezno nas posetite i na našoj Internet stranici:

www.mojaplaneta.net

jer se sadržinski razlikuje od PDF izdanja koje je pred vama.

Ukoliko ste ovaj magazin dobili sa e-mail adrese:

magazin@mojaplaneta.net

već ste na mailing listi i slobodno možete da prosledite magazin prijateljima. Podsetite ih da odu na naša Internet stranicu i prijave se na mailing listu kako bi redovno nastavili da dobijaju naredne brojeve našeg e-magazina.

Serbia expedition *Denali 2011.*

Milivoj Erdeljan, Mićo Jovović, Iso Planić i Željko Dulić činili su tim *Srbije* koji je 6. 6. 2011. osvojio Denali, najviši vrh Severne Amerike (6.194 m)...

Poziv za ekspediciju na najviši vrh Severne Amerike dobio sam marta meseca. Od samog početka sam znao da će biti uzbudljivo i da će to, pre svega za mene, biti jedno veliko i novo iskustvo. Vremena sam imao dovoljno da pripremim i odradim sve stvari koje su bile potrebne za ovo veliko putovanje (da izvadim vizu, da kupim opremu, koja je potrebna za tako ekstremne uslove...). Sve u svemu stižemo da se spakujemo i uz malo nevoze pred sam polazak krećemo 21. maja u ranim jutarnjim satima sa aerodroma „Nikola Tesla” iz Beograda.

PUTOVANJE

Put nas je vodio preko Frankfurta, Grenlada, Kanade, Aljaske do Ankoridža. Preleteli smo i Nacionalni park „Denali”, kao i sam vrh (6.194 mnv). Istog dana, ali sa vremenskom razlikom od deset sati unazad, stigli smo u Ankoridža i tu proveli dva-tri dana. Bila je to prilika da se naviknemo na vreme, klimu, grad, ljude i hranu. Pokupovali smo još opreme koja je bila neophodna i zaputili se u Talketnu. U ovom malom, ali prilično živom mestu, koje ima samo jednu glavnu i nekoliko sporednih ulica, nalazi se rendžerska stanica Nacionalnog parka, gde smo imali zakazan termin za prijavljivanje ekspedicije. Odatle smo Aero agencijom TAT preleteli na glečér po imenu Kahiltna glaceir, koji se nalazi na 2.200 mnv.

Sav teret je još uvek sa nama. Dan za danom penjali smo kamp po kamp, sve tako do C3 i visine 3.350 mnv. U naredna dva dana smo izneli stvari do C4 i tako uradili neophodnu aklimatizaciju na toj visini. U C4 smo ostali narednih četiri dana i aklimatizovali se.

Svakodnevno smo slušali vremensku prognozu u

večernjim satima za naredne dane. Vreme nam baš nije obećavalo, ali ipak to je Denali. Uputili smo se u C5 na 5.350 mnv odakle počinje završni uspon na vrh. Tu smo planirali da provedemo dva dana i treći dan da penjemo, ali vreme je „reklo svoje”. Zbog lošeg vremena smo produžili boravak i peti dan smo krenuli na vrh.

DAN ZA USPON

Ponedeljak 6.6.2011. Noć pred uspon je bila hladna i vetrovita kao i prethodnih dana. Krećemo na vrh i iz kampa vidimo veliku kolonu ljudi koji su ispred nas i čekaju da se neko ispred njih pomeri ne bi li se popeli nekoliko koraka. Sve je tako sporo i traje dugo, a ovde je strpljenje i čekanje jako bitno, jer nemaš predstavu šta se dešava sa ljudima koji su gore. Mic po mic, korak po korak i eto nas na sedlu na 5.500 mnv. Odatle dalje vidimo put kojim se ide prema vrhu. Nije lako, oseća se uticaj visine, organizam je usporen, svaki korak je kao neka procedura koja ima svoj redosled. Penjemo se dalje i uz pauze za odmor i malo okrepljenja napredujemo u našem ▶

usponu. Dolazimo do čuvenog „football-fita“. Vetar se pojačava, ali dan je generalno odličan za uspon na tim visinama.

Osećaj visine kod mene se znatno pojačava, osetim pritisak u glavi, još veću usporenost, iscrpljenost, pa čak i korake koji nisu bili ujednačeni. To su bili prvi znaci visinske bolesti. Stali smo na momentat Iso Planić i ja, i odlučio sam da ovde prekinem sa daljim usponom. Pozdravili smo se, a Isi sam pozeleo srećan uspon ka vrhu.

PHOTO: SARAH BRUCKER

NEPLANIRANI SPUST

Ja sam počeo spuštanje prema C5. Dogovorili smo se da idem polako i da ga sačekam na sedlu na 5.500 mnv. Morao sam da ostanem još neko vreme na tom mestu do kojeg sam stigao, na visini od 5.695 mnv, jer je za mene to bio vrh. Naravno, bilo mi je žao i znao sam istog momenta da je penjanje na najviši vrh Severne Amerike za mene završeno. Nije postojala šansa da se pokuša ponovo.

U povratku sretao sam prijatelje koje smo upoznali u kampovima. Vraćali su se sa vrha. Bili su upoznati sa mojom situacijom, rekli su mi da nisam sam na stazi, jer su rendžeri iza mene i da se mogu navezati kod njih u navezu radi bezbednog silaženja. Njima sam objasnio da imam problem i da idem prema C5, pa smo krenuli zajedno. Posle nekog vremena njihova procena je bila da ja ne mogu bezbedno da siđem do kampa, te su odlučili su da pozovu helikopter i da me u akciji spašavnja spuste dole u BC na 2.200 mnv.

Moje pitanje je bilo ko to plaća? Da sam morao da snosim troškove poletanja helikoptera, mislim da bih u momentu ozdravio i spustio se dole. Ipak bezbednije je bilo da me spuste, jer moje stanje organizma nije bilo toliko jako da izdrži još nekoliko sati spuštanja, mogao sam da hodam, ali sam bio jako usporen i mislim da bi spust prilično trajao.

Veliki je doživljaj gledati kako helikopter doleće na visinu od 5.800 mnv, spušta sigurnosno užice i nosilo. U njemu sediš kao u fotelji, tako upakovan, da ne možeš da se mrdneš, a kamoli da pokušaš da fotografišeš dole ispod sebe, dok prelećemo preko strmina koje sam taj dan penjao. Spustili smo se u C4, pružena mi je lekarska pomoć, dobio sam

kiseonik i posle 10-15 minuta zadržavanja nastavljamo spuštanje prema baznom kampu, ali ovoga puta u helikopteru.

Vožnja je trajala nepunih 20 minuta i evo nas u BC. Moje stanje je bilo mnogo bolje, bolje sam se osećao još u C4, a sada kao da sam došao u ravnicu. Jako mi je bilo žao, jer sam tada bio jako daleko do Ise, Milivoja Erdeljana, vrha, mojih stvari koje su ostale gore i samog povratka niz celu planinu. Dok razmišljam o tome, već me je sačekao tim lekara, te su počeli sa detaljnim pregledom koji je trajao nešto više do sat vremena. Lekarska i spasilačka služba je tamo jako dobro organizovana, jednostavno ljudi rade svoj deo posla onako kako treba. Ustanovili su da sam dobro, pa smo se složili smo se da ću potpisati da ne želim dalje lečenje u bolnici.

Tu noć još smo mogli da provedemo u BC, a sutra ujutro smo prvim letom sa svim stvarima napustili kamp i otišli za Talketnu. U neku ruku došli smo u civilizaciju, ali misli su još gore negde u planini, smenjuju se slike sa uspona, iz kampova, sa nepreispavanih noći zbog vetra i slike lepog vremena. Razmišljam o Isi i stvarima koje treba da spusti. Mićo Jovović i ja brinemo, jer nam je pola tima negde gore u snegu i ledu, izloženi opasnostima koje nosi svaka velika planina. Ne mogu da opišem tu radost kada sam ugledao Isu i Milivoja.

Ekspedicija je ostvarila svoj plan, Denali je osvojen, svi članovi su živi i zdravi uspeli da se izbore sa surovim i ekstremnim uslovima Aljaske. Svakim pu-

PLANINARENJE

tovanjem si bogatiji za jedno novo i veliko iskustvo. Denali će još godinama stajati na svome mestu, a na nama je da pokušavamo. Svaki pokušaj je nova šansa i novo životno iskustvo.

Željko Dulić

Članovi ekspedicije „Serbia expedition Denali 2011“:
Milivoj Erdeljan, Mićo Jovović, Iso Planić
i Željko Dulić.

Veliki put „Konjuha” na vrh Balkana

Povodom velikog jubileja društva, planinari tuzlanskog PD „Konjuh” (*Bosna i Hercegovina*) organizovali su višednevnu posjetu Bugarskoj i osvojili vrh *Musalu* (2.926 mnv)...

Povodom 60 godina od osnivanja PD „Konjuh” iz Tuzle organizovan je „Veliki put u Bugarsku” u periodu od 17. do 28. 6. Akcija je obuhvatala uspon na Musalu, najviši vrh Balkana, ljetovanje na Crnom moru i u povratku jednodnevni izlet u Ohrid u Makedoniji.

Turistički deo akcije je bio obilazak Sofije i razgledanje njenih kulturno-historijskih znamenitosti, šetnje u Samokovu i Borovecu, vožnju žičarom u Borovecu, šoping u Primorskom, vožnju

brodom po Ohridskom jezeru, šetnju i šoping u Ohridu i zajedničku večeru uz živu muziku u Strugi i druge turističke i slobodne aktivnosti.

PUT

Na putovanje je krenulo 55 planinara u velikom autobusu i kombiju. Start je ispred hotela „Tuzla”. Slijedi vožnja iz Tuzle, preko Bijeljine i Beograda i autoputom prema Nišu, a pred jutro ulazimo u Bugarsku. Nakon 12 sati vožnje stižemo u Sofiju. Kod „Metroa” susrećemo se sa nekoliko planinara iz PD „Ljuboten” iz Tetova (Makedonija) i velikom grupom planinara iz Lovrana kod Rijeke (Hrvatska). Svi zajedno sa našom domaćicom Marijanom iz PD „Rilski turist” iz Samokova (Bugarska) odlazimo u centar Sofije i nekoliko sati šetamo i razgledamo kulturno-historijske znamenitosti glavnog grada Bugarske.

Popodne sa Marijanom odlazimo u njen grad Samokov: šetnja, razgledanje centra grada i ručak u obližnjim restoranima. Nastavljamo put za Borovec gdje se smještamo u hotelu „Igljika”. Slijedi večera, kraća noćna šetnja gradom i zasluženi odmor.

USPON NA MUSALU

Nakon doručka počinju pripreme za uspon na Musalu. U 08,30 h, nas 55 kreće prema žičari koja će nas iz Boroveca, sa 1.315 mnv, prebaciti na vrh Jastrebec (2.369 mnv), odakle ćemo nastaviti pješke prema Musali. Slijedi vožnja prema vrhu Jastrebec u gondolama po šest planinara. Usput uživamo u vožnji i pogledima na prekrasne panorame. Po dolasku na Jastrebec dijelimo se u dvije grupe. Prva grupa od 29 planinara sa Draganom i Adom kreće dalje sa ciljem da se popne na vrh Musala. Druga grupa od 26 planinara sa Marijanom pravi kraću pauzu u obližnjem planinarskom domu „Jastrebec”, pa će nastaviti stazom do drugog planinarskog doma „Musala” i do Rilskih jezera i nazad.

Prva grupa se kreće stazom malo nizbrdo, pa ravnim dijelom i nakon sat hoda stiže do ulaska u Nacionalni park „Rila” gdje pravimo kratku pauzu za slikanje. Nakon deset minuta stižemo do plani-

narskog doma „Musala” i jezera i pravimo pauzu za uzimanje vode. Nastavljamo stazom preko potoka, pored jezera i počinjemo sa usponom preko kamenjara i stijena. Nailazimo i na nekoliko manjih dionica pod snijegom, a iza sebe ostavljamo Rilska jezera.

I dalje se penjemo i stižemo do planinarskog doma „Ledeno jezero”. Ovdje dvije planinarke odustaju od daljnjeg uspona, pa će nas sačekati u povratku. Stižemo nadomak planinarskog doma „Ledeno jezero”. Teren je još strmiji, prekriven kamenjem i stijenama sa snijegom. Jedna grupa ide stazom sa strane, a druga ide grebenom pored

sajli i stupova. Pogledi na jezera su fantastični. Na zadnjem dijelu staze koristimo malo i sajle. I malo, pomalo, stižemo na Musalu.

Musala, sa 2.926 mnv, najviši je vrh planine Rila i najviši vrh Bugarske i Balkana. Na vrh se popelo 27 planinara PD „Konjuh” Tuzla i njihovih prijatelja. Svi su veseli i zadovoljni. Slijedio je odmor za čaj i zakusku, te fotografisanje na razne načine. Bila je to prava uživancija. Nakon pola sata krećemo nazad, nizbrdo. Malo niže od vrha, imamo signal mobilne telefonije, te šaljemo poruke i izvještaje svojim prijateljima. Nastavljamo dalje niz sajle, a pogledi su predivni.

Nastavljamo dalje po grupama. Slijedi sat pješačenja do planinarskog doma-hiže „Jastrebec“, gdje smo popili zasluženno pivo. U 17,30 h smo na žičari i gondolama se vraćamo u dolinu u Boro-vec, u naš hotel „Igljica“ i stižemo na večeru. Nakon večere organizovali smo planinarsko druženje, a zatim noćni odmor.

Ovim smo završili prvi planinarski dio ovog našeg destodnevnog „Velikog puta 2011“ Vedro!

Na ovom putovanju učestvovalo je 55 planinara iz devet planinarskih društava iz Tuzle, Brčko-Distrikta, Gradačca, Živinica, Sarajeva, Travnika, Gornjeg Vakufa-Uskoplja, Bugojna i Livna, kao i dva vozača. Na najviši vrh Balkana i Bugarske popelo se 27 planinara od ukupno 29 koji su krenuli na uspon, a to su: Dragan Markelić, Adnan Hodžić, Stevo-Stiv Cembauer, Sabid Zekan, Izet-Batko Šehović, Mubera Hodžić (naš član iz Švedske), Amela Hamzić, Nermina Đulović, Adisa Emrić, Mirsad Čenanović, Deniza Omerdić, Ibrahim-Cicko Hadžić, Asim Duraković i Muhamed

Teskeredžić iz PD „Konjuh“ Tuzla; zatim Radmila Dedić, Ahmet Duratbegović, Fatima i Amina iz PD „Goran“ Gornji Vakuf-Uskoplje; Emsada Babić i Paša Kovačević iz PD „Koprivnica“ Bugojno; Vinko Brelo iz PD „Kamešnica“ Livno; Enver Migalo iz PD „Vlašić“ Travnik; Vlajko Radoja iz PD „Bjelašnica“ Sarajevo; Nermina Leković i Munevera Đug iz PD „Drenik“ Živinice; te Suvad-Dudo Hodžić i Senad Delimerović iz RPK „Brčko“ Brčko-Distrikt, dok su planinarke Tahiba Bajramović i Amira Hadžić stigle do planinarskog doma „Ledeno jezero“.

Stevo-Stiv Cembauer

Druženje planinara iz Slovenije i Srbije

Loznički planinari ugostili su prijatelje iz *Slovenije*. Zajedno su popeli vrh Bobiju i uživali u druženju i pitomim predelima *Zapadne Srbije*...

Po dogovoru Brane Đukanovića, u ime Planinarsko-smučarskog društva „Gučevo“ iz Loznice, u subotu, 11. 6. ove godine, došli su nam u goste planinari iz Slovenije i to iz PSD „Sevnica“ sa planinarima iz istoimenog mesta, kao i iz Trbovlja i Krškog-Dolenjska.

Iako su umesto u osam časova stigli oko 9,30 sati, odmah smo po planu pošli ka Gučevu. Pri prvom našem kontaktu, dok smo ulazili u autobuse i kada smo poželeli dobrodošlicu gostima, naišli smo na srdačnost gostiju i želju da upoznaju ovaj deo Srbije.

Po pristizanju na Gučevo, kod Spomenika gučevskim herojima iz Prvog svetskog rata, gosti su se oduševili vidikom. Lepo vreme i dobra vidljivost omogućili su da se vidi Podrinje, Loznica, Iverak i Cer, deo Mačve, kao i Semberija i Majevica. Počinjemo sa pozdravnim obraćanjem gostima predsednika PSD „Gučevo“ (Loznica) Branka Gavrilovića. Zatim je Miloš Dejanović uputio goste u kratku orijentaciju u prostoru, a onda je u kratkim crtama objašnjena bitka na Gučevu 1914. godine. Na kraju, dati su i podaci o spomeniku posvećenom gučevskim junacima, u čijem je sarkofagu zajednička grobnica oko 2.500 vojnika, kako Srba, tako i Austro-ugara. Zbog nedostatka vremena požurili smo dalje, ali nismo propustili priliku da se fotografisemo sa novim prijateljima.

Nastavili smo put ka Loznici, a zatim u Zajaču, polaznu tačku naše zajedničke akcije. Svi 85 gostiju iz Slovenije rešilo je da krene u „šetnju“ sa naša četiri člana. Počeli smo sa pripremom za akciju. Na čelu Branimir Đukanović i Miloš Dejanović, sa gošćom Darinkom, a na začelju, po dogovoru,

Dragan Matić i Branko Mitrić kao „čistači“. Polazimo u 11.40 sati. Trasa je od Zajače išla odmah sa usponom kroz Gornju Zajaču ka Bobiji (tt.604). Idemo makadamskim putem i sa 310 mnnv u Zajači polako se penjemo na oko 560 mnnv ispod navedenog vrha Bobije. Na našem putu je lepa priroda, čisto, doduše, u početku nešto manje šume, ali je puno nepokošenih livada. Kako se sve više penjemo imamo sve bolji vidik na Boranju: Mamutovac (k.632), Biljeg (tt.693), a kasnije i Gučevo u svojoj lepoti i celokupnoj dužini! Svi prisutni gosti se lako kreću. Veoma su disciplinovani, iako ima i onih mlađih koji bi da idu brže i napred, ali se boje da se ne izgube.

Goste interesuje zašto nema ljudi na selu, gde je ►

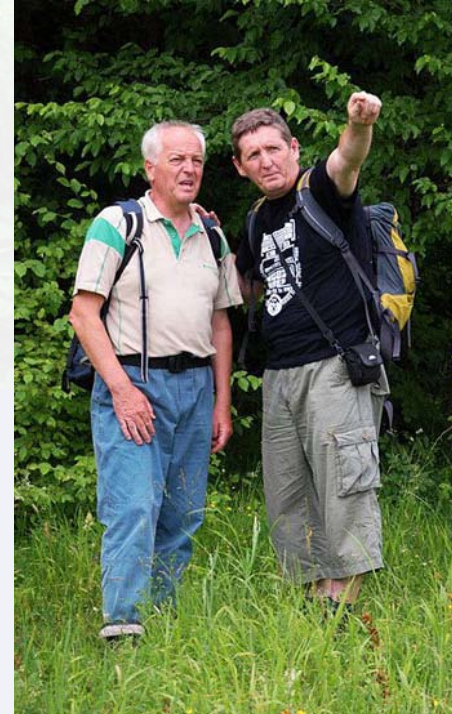

PHOTO: VLADIMIR ISAKOVIC

taj živalj, kako se kod nas uopšte živi. Pričamo im o migraciji iz sela ka gradu, kao i mogućnostima za (ne)zapošljavanje, što je ujedno i odgovor "na njihovo pitanje zašto su livade nepokošene.

U zaseoku Ilici nailazimo na planinarsku markaciju, deo transferzale „Vukove bogaze“, koja se tradicionalno održava u septembru u vreme Vukovog sabora. Tu skrećemo ka Bobiji i počinje šuma. Dan je inače idealan za šetnju: nema jakog sunca, pomalo je oblačno, nema vetra. Sa visova Bobije vidi se lepo Gučevo, kao i deo planina u Bosni i Hercegovini.

Ispod Bobije na jednom proplanku (gde je improvizovano fudbalsko igralište sa „malim golicima“) pravimo odmor. Prikupljavaju se i oni koji su malo zaostali. Dolaskom Matića i Branka, kao čistača, zaključujemo da su svi tu. Zadovoljni su tempom kojim idemo. Odmor traje, a veseli planinar iz autobusa (inače po zanimanju konobar) sipa vino iz flaše i redom svima nudi. A bogami i ostali vade pljoske sa svojim raznim napicima - od dalmatinske

loze, pa do raznih slovenačkih likera... Konstatujemo da je sve to dobro, a ubacujemo u ponudu i domaći „sok od šljive“, sa čime se slažu i gosti. Inače, raspoloženje kod svih učesnika je na nivou - opušteno, veselo, razdragano, što smo održali do kraja akcije. Saopštavamo da ćemo se u nastavku uglavnom spuštati, a manje penjati.

Nastavljamo dalje kroz pravu bukovu šumu. Gosti su oduševljeni ovom šumom, čistim

vazduhom, pojanjem ptica i svim onim čime ovaj kraj obiluje i nudi. Brana Đukanović, već je odavno nestao u traženju gljiva, dok goste posebno zanimaju šumske jagode. Još jednom pravimo kratak zastanak na mestu gde se skreće ka Tronoši (jasna markacija i natpis na drveću) ili ka Zajači ili dalje ka Velikoj Bobiji i Maloj Bobiji i dalje ka Tršiću. Jedan od gostiju, oduševljen ovom šumom, govori mi da u Sloveniji ima poprilično „bolesnog drveća“. Inače, i on kao i svi ostali, već puno puta pitaju da li smo bili u Sloveniji i pozivaju nas da dođemo u goste.

Spuštamo se strmim Babinim brdom i silazimo tačno kod kapele i česme „Stari Jug Bogdan i devet Jugovića“ kraj manastira Tronoša. Objašnjavamo gostima legendu o gradnji česme i kakav je kvalitet vode. Svi piju, dopunjavaju flaše, ali i ponavljaju već prethodno navedenu proceduru u konzumaciji ostalih napitaka koje su poneli sa sobom. Ja lično sam morao da probam oko pet „vatrene vodice“ iz pljoski. Ne možete nikog da uvredite odbijajući ga! Raspoloženje kod svih učesnika je na nivou, mada ima već pitanja kada će ručak.

Odlazimo u manastir, gde nam je jedna ljubazna gospođa, koja pomaže sestrinstvu, ispričala istorijat manastira i sve ono što je bitno. Objašnjava i način izrade ogromnih „ratarskih sveća“. Gosti su sa dužnom pažnjom pratili izlaganje, a potom su u prodavnici kupili manastirske proizvode uključujući i čuvenu manastirsku rakiju. Nemamo puno vremena, pa zato nastavljamo preko „Ikona“ put ka konaku „Milica“. Gosti su sve nestrpljiviji i konačno u 16,30 sati stižemo u konak. Svi sedamo u dvorište i počinje ručak za izgladnele planinare!

A, za ručak, sve sami specijaliteti! Gostima se posebno svidela lepinja, proja, ukusan sir, a posebno kajmak, koji se u Sloveniji ne proizvodi. O ostalim specijalitetima sa roštilja da ne pričamo.

Mi, planinari iz PSD „Gučevo“, idemo od stola do stola i nazdravljamo svim gostima. Oni su veoma zadovoljni hranom, kao i svim onim što su videli u konaku, a mnogi to ovekovečuju slikanjem svega što se nalazi u dvorištu konaka. U toku nazdravljanja, svi naši gosti su između ostalog izrazili želju da im uzvratimo posetom Sloveniji.

Konačno, završio se i ručak, a naša šetnja još nije gotova. Polako, spuštamo se od konaka „Milica“ ka dolini Zeravije, a zatim stižemo kod Vukove kuće. Iako je Vukova kuća je bila zatvorena, gostima smo predstavili kuću i objekte u dvorištu. Zatim se svi zajedno slikamo za uspomenu ispred Vukove kuće. Nastavljamo dalje kroz Saborište u Tršiću do parkinga, gde nas čekaju autobusi. Raspoloženje kod gostiju, kao i u toku akcije, bilo je izvanredno. Tu se stvorila i ona mala slovenačka harmonika, pa su se začule i vesele slovenačke pesme.

U autobusima smo, krećemo ka Loznici. U autobusu još jednom čujemo reči zahvalnost gostiju za sve ono što su u toku dana videli i doživeli. Pozivaju nas da dođemo na igranku u hotelu „Podrinje“ u Banji Koviljači, gde su i prenoćili. Te večeri predsednik PSD „Gučevo“ Branko Gavrilović je gostima uručio poklone i priznanja. Sutradan, gosti su otputovali u BiH i dalje za Sloveniju.

Miloš Dejanović

PLANINARENJE

PHOTO: SLAVKO ŠMIT, LIDIJA ANDREJEV

Celtis na Sopotnici

Sopotnica i Tičije polje od 23. do 26. 6. bili su meta planinara PAK „Celtis” iz Sombora (Srbija)...

Poslednji vikend u junu, u organizaciji PAK „Celtis” iz Sombora, 16 planinara posetilo je Sopotnicu (16 km od Prijepolja) i njenu okolinu, idealno mesto kako za predah od svakodnevnih obaveza koje nam svima dolaskom leta postaju sve teže i teže. Bio je to prijatan uvod za ozbiljnije planinarske poduhvate koje neke od nas čekaju ovog leta.

Prvo smo posetili zaseok Tičije polje u selu Milaković. Lepo etno naselje, gde je vreme zaustavljeno pre 150 godina. Ušuškano u dolini, sa kućicama neobičnog izgleda, očuvanom autentičnošću, lepom prirodom svuda okolo i sa svega tri domaćinstva (porodice Lazović), zaista predstavlja pravu oazu mira i tišine. Planinari ovu lokaciju retko posećuju jer je dosta udaljena od asfaltnog prilaza. Moguć je prilaz sa tri strane - od Sopotnice, iz Brodareva i od Sjenice, ali svaki prilaz iziskuje pešačenje i po 20 km u jednom pravcu. Mi smo dopešačili sa sjeničke strane, živopisnom stazom preko sela Trebine i zaseoka Caričina.

Organizator i vodič puta, u ime kluba PAK „Celtis” bila je Lidija Andrejev, a vodič na planinarskim usponima bio je Slavko Šmit.

Sledećeg dana, zbog lošeg vremena, podelili smo se u dve grupe. Jedna, veća grupa, posetila je Sopotnicu i njene poznate slapove, kao i vrh Gradinu (1.230 m), a druga se uputila na uspon na najviši vrh planine Jadovnik - Katunić (1.832 m). Poslednjeg dana ove prelepe i dobro osmišljene akcije, bio je poslednji predah pre povratka, pa smo ga iskoristili za posetu manastiru Mileševa, pešačenjem od Sopotnice (15 km).

Slavko Šmit

smartart

Kontakti: +381 62 22 37 47, smart.art@live.com

www.smartart-studio.com

web prezentacije
već od 50 evra

povoljno
održavanje

domen i hosting

Brži i od *kišnih oblaka*

U organizaciji HPD „Bjelašnica 1923“, 28 planinara iz *Bošne i Hercegovine* uputilo se na vrh Čvrsnice – Veliki vilinac (2.118 mnv)...

Rano je subotnje jutro, oko 5,30 sati i nas 28 polako iz Sarajeva kreće ka Jablanici. Kako je predvidio organizator, HPD „Bjelašnica 1923“, plan nam je obići Hajdučka vrata i popeti Veliki vilinac na Čvrsnici. Kombijem lagano stižemo do prijevoja pod Vitlenicom gdje se nalazi ulaz u planinarsku stazu. Na našu veliku radost dan je započeo lijepim sunčanim zrakama, što obećava dobar planinarski pohod i provod.

Iako je rano ujutro, ekipa je vesela i potpuno spremna za uspon koji će predvoditi naši vodiči Mile, Davor i Mario, inače vrsni znalci terena i ove poprilično zahtjevne i jako zanimljive planinarske staze.

Prva dionica staze lagano se pruža kroz šumski predio i vodi ka Maloj vali i Zaglavlju, gdje se nalazi katunište ili bivač. Malo iznad katuništa pravimo prvu pauzu, a potom dalje krećemo ka Velikoj vali. Nastavak dionice je zanimljiv, ali prilično kamenit i sa nekoliko uspona. Poprilično umorna ekipa lagano stiže do „semafora“, odakle nekolicina ide ka planinarskom domu „Vilinač“, a ostatak nastavlja ka Hajdučkim vratima.

Lagano stazom dolazimo do prekrasnog Crvenjak jezera koje se nalazi na 1.970 mnv. Idiličan prizor koji nastojimo ovjekovječiti praveći bezbroj fotografija. Ovo jezero je interesantno posebno zbog toga što, kako kažu, ne mijenja niti svoj oblik i količinu vode, niti temperaturu vode bez obzira na godišnje doba.

Još malo i stigismo do Hajdučkih vrata. Za neke od nas je to bilo prvo penjanje na 2.000 mnv. Zadivljeni prizorom svi se nastoje fotografisati pred tim prekrasnim zdanjem, odakle se po lijepom vremenu vide Drežnica i Neretva. Ali nama magla to i nije baš omogućila. Nakon fotografisanja, vraćamo se na obližnju livadu gdje pravimo pauzu za ručak.

Osvrnuvši se oko sebe ugledah i s kolegama konstatovah da je na svega par minuta od Hajdučkih vrata Trinjača, jedan od vrhova Čvrsnice koji se nalazi na 2.045 mnv. U meni se javlja želja da, kada sam već tu, popnem i taj vrh i ubilježim ga u svoj mali dnevnik. Nije bilo zainteresovanih, ali Mario odlučuje udovoljiti mojoj planinarskoj želji i kreće sa mnom ka Trinjači. Obzirom da se magla već približava, nismo se puno zadržavali, već smo samo napravili par fotografija na vrhu i vratili se nazad ostatku ekipe.

Ubrzo nakon našeg povratka vođa Mile najavljuje skoriji pokret za one koji žele popeti još jedan vrh

Čvrsnice – Veliki vilinac. Brzinsko spremanje stvari i pokret. Ponovo u koloni jedno po jedno krećemo ka „semaforu“ i sedlu, odakle se već vidi planinarski dom „Vilinač“. Ekipa se tu opet dijeli, jedan dio odlazi ka domu, a nas devetoro krećemo ka Velikom vilincu.

Vrijeme počinje da se mijenja, te odlučujemo ruksake ostaviti na sedlu, kako bi brže izašli do vrha. Poprilično brzo prolazimo prva dva uspona, ali ostaje nam još jedan, onaj najteži. Prolazak kroz kleku i kamenjar i eto nas na samom vrhu, na 2.118 mnv. Ponovo očaravajući pogled na Pločno – najviši vrh Čvrsnice (2.228 mnv), Čabulju, Prenj koji se sa svojim prosniježnim padinama jedva nazire kroz maglu... Crni oblaci su polako počeli da nam se približavaju, a začu se i grmljavina. Iako smo svi željeli još malo ostati i diviti se ljepotama okolnih vrhova, poslušali smo savjet našeg vodiča Maria da napravimo samo par fotografija i da se što prije krenemo spuštati prema domu, gdje nas čeka ostatak ekipe. Sve bliži i jači udarci gromova nam daju dodatnu snagu te brzo dolazimo do mjesta gdje smo ostavili svoje ruksake i žurimo ka domu.

Na svega stotinjak metara od doma osjetismo i prve kapi kiše. Vedri i ljubazni domaćini nas srdačno dočekuju u domu, gdje se nakratko odmaramo uz kaficu i čaj, stavljamo pečate u svoje bilježnice i lagano krećemo natrag ka našim vozilima. Kiša ne prestaje, čak naprotiv... postaje sve jača, a odjednom nas zasu i krupa. Sliku upotpunjuju jaki zvuci gromova koji, između ostalog, udaraju i u vrh Veliki vilinac.

Pred nama je nekoliko sati spuštanja niz poprilično klizavu stazu. Iako mokri, ne manjka nam raspoloženja jer smo svi pod dojmom koji je u nama

probudio predivan prizor Čvrsnice. Neko malo brže, neko malo sporije, ali svi polako stigismo do naših vozila. Brzinsko presvlačenje u suhu odjeću. Oko 18,30 sati svi smo bili spremni za povratak, a i kiša je prestala da pada. Koliko smo svi bili sretni i zadovoljni ovim pohodom pokazuje i dokazuje činjenica da se u kombiju sve do dolaska u Sarajevo nije prestalo sa pjevanjem.

Ovom prilikom se, u ime cijele ekipe, želim zahvaliti našim dobrim i nadasve stručnim vodičima Miletu, Davoru i Mariu za ovaj predивно provedeni dan i za mnoge od nas prvi uspon na visinu od i preko 2.000 metara nadmorske visine.

Anela Karačić

Pet država *i pet mora*

Rajko Janković

Želja da se poseti *Sicilija* pojačana je nakon susreta sa bajkerima na Azurnoj obali. Sreo sam ih dok sam prošle godine išao bajkom u Barselonu. Oni su pedalirali na jug Italije...

Devetog maja krenuo sam bajkom put Južne Italije i Sicilije, i odmah zanimljivost: Dževdad iz Rožaja mi javlja da kod njega pada sneg! I, stvarno, sutradan gledam novi sneg na sunčanoj Hajli. Ali zato, treći dan, pokisao sam kao miš! Tuče me pljusak, i to žestok, prilikom spusta u Mojkovac. Ali samo napred i već sutradan prži sunce do Bara. Sledi ukrcavanje na trajekt za Bari.

Italijanska obala je prelepa, a putevi odlični i ponovo se budi oduševljenje odnosom vozača prema biciklistima. Nema trubljenja ni kada nešto pogrešiš - samo sitne opomene... Kilometar za kilometrom, nižu se prelepi predeli, male i velike plaže, uvale... Jedino kiša kvari utisak, a povremeno i hladan vetar sa kopna, koji mi kvari planove za brćkanje u moru. Oduševljenje dok vozim „čizmom“ ka Siciliji pokvarilo je krađa kacige sa bajka dok sam bio u hiper-marketu. Istorija se ponavlja - ne da mi se da vozim sa kacigom! Prošle godine, na putu za Barselonu, ukrali mi kacigu u Francuskoj. Ali ja sam to odmah prebacio na šalu i nastavio da pedaliram.

Dolazim u Vila SanGiovani, spuštam se u luku, kako

REZIME PUTOVANJA

Oko 4.524 km vožnje bajkom za 32 dana puta; potrošeno 390 evra na putu; gomila prelepih utisaka; više od 3.000 fotografija; sedam gigabajta video materijala koje legano pregledam i još jednom uživam... Bajkeri, nije skupo, pa krenite bajkom malo dalje od atara oko kuće.

Bajkerki Snežani Radojičić želim srećan put oko sveta bajkom na koji kreće na jesen sa Brajanom!

bih uhvatio brod (hidrogliser) i prešao na ostrvo. Tu me dočekuje prijatno iznenađenje. Putovanje do Sicilije (Mesine) košta 2,20 evra, a kod nas vožnja skelom preko Dunava staje 2,50 evra. I tako počinje poseta Siciliji! Nižu se prelepi predeli, ponovo gomila plaža, uvala, malih ostrva... Tu je i jedno manje poluostrvo, kopija Svetog Stefana. Prolazim i pored vulkana Etna, koji se lagano puši i dokazuje da je aktivan. Vrh mu je u snegu, a ja sam ga čežljivo gledao, jer nemam planinarske opreme kod sebe. A vrlo rado bih ga popeo!

Ljubaznost prema bajkerima prisutna je i po restoranima. Dok pijem espresso po ceni od 70 do 80 centi, punim baterije za mobilni telefon i kamere. Posle odmora na drum, a i tamo ljubazni prodavci voća. Oni kraj puta prodaju zrele narandže, limun i drugo voće, pa kad me vide samo ustanu i pružaju otvorene dlanove sa nekom voćkom. U vožnji im se zahvaljujem, pa strpam pokon u zadnji džep ili, pak, stanem, pa se i ispričamo. Doduše, posle nas malo bole ruke zbog načina konverzacije, ali se ipak nekako sporazumemo.

U ovom delu puta počeo sam više da koristim pivo.▶

BICIKLIZAM

U Bariju

Plaže na svakom koraku...

... kao i prelepi prizori

Sicilijanski „Sveti Stefan“

Otoplilo je, a i od svakodnevne vožnje bicikla od oko 140 km počele da mi spadaju pantalone. Dok pedaliram počinjem da razmatram mogućnost o promeni pravca prilikom povratka, jer ako je trajekt tako jeftin onda ga treba iskoristiti za povratak preko Grčke.

Dok razgledam Palermo dobijam poruke iz Srbije da posetim i Corleone. Zašto ne?! Najzad krećem u brda. Na izlazu iz grada izletim na autoput i taman da se isključim, kad me iznenada okruži policija. Jedan sa autom ispred i dva motora sa strane, sa sve uključenim rotacijama. Na svu sreću, ipak se izvukoh nekako. Posle sam saznao da je visina kazne do 2.500 evra.

I pored svih peripetija stigoh u grad Corleone. Grad je poznat po „sicilijanskom biznisu“ i koza nostri, te kao rodno mesto don Vita Korleonea, glavnog junaka romana Maria Puza „Kum“ (u istoimenom filmu igra ga Marlon Brando). Nakon šetnje ovim

pitoresknim gradom, vraćam se na obalu. Inače, Sicilija je meka za bajk jer neprestano voziš uz obalu ili bar blizu obale tako da se prelepi prizori samo smenjuju, pa pune i oči i dušu.

Povratak na kopno i ideja da odem u Grčku sve više izbija u prvi plan i najzad odlučujem: sa zapane obale sećem na Taranto i Brindizi. Stižem u luku, a tamo još jedno iznenađenje – karta košta 37 evra. I iz noćne dremke budi me razglas: „Putnici koji se iskrcavaju na Krf, neka se spremlu!“ Ja nisam ni znao da staje na Krfu, ali to nije razlog da ne siđem. Skupljam stvari i eto me na Krfu!

Krf je sav brdovit i na veliku većinu plaža se spustaš sa brda. Međutim, u povratku sledi uspon nazad. Ovo ostrvo je više za one koji hoće mir i odmor. Posle vožnje brdovitim delom sa više vidikovaca, vidik se sužava. Na ovom ostrvu put ne ide uz more. Zato šibam napred, pravac luka i Grčka.

Na kopnu me je dočekalo iznenađenje. Put za Solun-Larisu penje se na 2.000 mnnv, a nov autoput na 1.000 mnnv. Policija gleda blagonaklono, ali obezbeđenje ne. Bilo je i uskakanja i izbacivanja sa puta, ali sam izvezao i najduži tunel do sada - 4.900 m, u pratnji kombija obezbeđenja sa sve rotacijom. Sledi prelazak preko skijaških centara, spust kod Meteora, pa pravac Larisa-Nei Pori i kupanje u ubedljivo najprljavijem Egeju.

Tu shvatam da se kupam u petom moru – Egejskom! Pre toga sam gustirao Jadransko, Jonsko, Tirensko i Mediteran. Takođe, primećujem i to da sam prošao kroz pet država. Pod mojim točkovima su Crna Gora, Italija, Grčka, Makedonija i Srbija. Sasvim neplanirano, sve se uklopilo u broj pet! Povratak preko Soluna i obilazak makedonskih gradova Đevđelije i Velesa, pa onda Srbija i pravac kući.

Rajko Janković

Predah uz „bavariju“ na trajektu za Grčku

Sa ekipom iz Brindisija; Levo: U poseti kod Vita

Grčka: Meteori

Rajko i Aleksandar u Solunu

Planina okupirana slobodom *freebikera*

Fruška gora okupirana slobodom freebikera? Kako neka planina može da bude okupirana slobodom? Šta su to freebikeri? Hajde da pokušam da objasnim...

Slobodna vožnja biciklom nije ništa novo, to može svako da uradi – jednostavno sedne na bicikl i vozi ga, uvidi da za dana može više toga da obiđe i vidi nego da ide peške; to mu se sviđa, i počne da istražuje. U sve mora da se uključi priroda, jer freebikeri čeznu za njom, uživaju u njoj, istražuju je, i uvek joj se vraćaju. Tu nema nikakvih takmičarskih ambicija, trkanja, prolaznih vremena... ali je potrebna kondicija. Kondicija da možete da osvojite neki vrh, da se popnete na neku visoravan, da vidite dalje, da dotaknete horizont koji vas vuče napred. Znači, akcenat je na onome free – slobodi u svakom smislu, pa čak i od bicikla. Bicikl je tu kao omiljeno prevozno sredstvo, sredstvo da

dosegnemo slobodu koju možemo da udahnemo punim plućima. Citiraću Aleksandra Veljkovića, jednog od osnivača sajta www.freebiking.org koji je i zaslužan za reč „freebiking“:

„Iz perspektive bicikliste, freebiker će biti isuviše sklon da sjaše sa bicikla i nekamo odluta pešice, previše će zverati unaokolo i zastajkivati svaki čas, zanimaće ga i razne stene, rečice, pećine, trešnja u cvatu ili džanarike pored puta u avgustu... Sve će mu to biti iz nekog 'čudnog' razloga mnogo važnije nego da ispuni dnevnu normu i postigne brzinski prosek bolji od jučerašnjeg, disciplinovano zagledan u stazu pred sobom i prepreke koje ona donosi“.

Opijen sjajnim tekstovima i očaran predelima u Srbiji za koje nisam ni čuo, pridružio sam se freebikerima pre par godina i počeo zajedno sa njima da istražujem. Obišli smo dosta toga zajedno, družili se i red je bio da i ja njih pozovem na svoj teren, a to je Fruška gora. Pripremio sam im dva dana druženja, iscrtao trek, stavio najavu na sajt i čekao. Počeli su da se javljaju prijatelji, rezervišu smeštaj u mojoj vikendici. Neki su želeli da spavaju u svom šatoru u dvorištu ispod trešnje... ali su svi želeli da za vikend pobegnu iz grada i provedu ga u dobrom druženju

i prirodi. Okupljanje je počelo u petak - trebalo je stići iz Kraljeva, Požarevca, Beograda, neki su prvi put došli u Novi Sad, tako da smo obišli sve ono što treba videti: Petrovaradinski tvrđavu, centar grada, kao i Sremske Karlovce.

Za prvi dan (subota) bilo je planirano 55 km i 1.300 m uspona na interesantnoj trasi, i obilazak čak pet fruškogorskih manastira. No, krenimo redom.

Polazak sa vikendice bio je oko devet sati, i ubrzo smo se priključili na grebanski put koji preseca celu Frušku goru u dužini od oko 50 km. Fruška gora nije visoka planina (ustvari i nije planina), njen najviši vrh je Crveni Čot (539 mnv), ali je vrlo zahtevna za vožnju. Sa grebenskog puta vodi bezbroj spustova

ka severnom ili južnom delu, ali se zato treba vratiti na grebanski put i ponovo uživati u spustu. Mi smo prvi spust imali ka Brankovom grobu (Branko Radičević je bio najznačajniji pesnik srpskog romantizma i pohađao je Karlovačku gimnaziju, gde je i zavoleo Stražilovo) i preko sjajnih serpentina, do izletišta Stražilovo. Tu nas je čekao uspon do planinarskog doma „Stražilovo“ i prva pauza, gde su nam se priključili i Novosađani. Dalje smo krenuli preko poljana i vidikovca Ksena sa koga se vidi pola Vojvodine, uzbrdo, do TV tornja, koji je najmarkantnija tačka na Fruškoj gori. Neko će kasnije prokomentarisati da smo se stalno vrteli oko TV tornja – koji nam je uvek na vidiku i imate utisak da stalno idete ka njemu.

Sledeća tačka na našem putu je bio spomenik na Iriškom vencu, kao i Informativni centar Nacionalnog parka „Fruška gora“, koji je, kao prvi u Srbiji proglašen za nacionalni park još 1960. godine.

Ovde je došlo do malog razmimoilaženja, ali to su već „uobičajene“ stvari za freebikere – svako ide svojim tempom, uživa u prirodi, fotografije. Neko ide jačim tempom, neko slabijim, pa se grupa podeli na više delova. Obično se skupljamo i prebrojavamo, i uvek vodimo računa o svim članovima. Na skretanjima obeležavamo granama put, ali sada već dosta ljudi poseduje GPS, što mnogo olakšava kretanje kroz prirodu, smanjuje mogućnost za lutanje, a povećava samopouzdanje pri istraživanju novih terena. Takođe vam daje mogućnost da sami krenete putevima kojima su neki prošli pre vas (više o tome ▶

INFO PLUS

- *Dodatne fotografije sa ove, ali i ostalih ovogodišnjih freebiking vožnji, možete pronaći na web galeriji: www.picasaweb.google.com/Igor.Bardic*
- *Ukoliko vas je ovaj tekst podstakao da krenete našim stopama, trek ove vožnje možete skinuti sa www.freebiking.org/2011/07/vikend-na-fruskoj, učitajte ga u vaš GPS i uživajte.*
- *Ako ste blizu Fruške gore i trebaju vam ideje kako da je istražite, peške ili biciklom, pogledajte članke koje sam napisao na sjajnom Internet sajtu „Staze i bogaze“ (www.stazeibogaze.info/author/barda). Tu možete pronaći obilje dobrog materijala, a bilo bi dobro i da neke svoje staze i avanture podelite sa nama, kako bismo svi uživali u njima.*

Grupna u crvenom kamenu

Izazov kraj puta

Prepreke nisu problem za freebikere

BICIKLIZAM

Vijugavi put ka manastiru Krušedol

na sajtu www.stazeibogaze.info).

Čekao nas je jedan od lepših spustova ka manastiru Novo Hopovo, gde smo napravili pauzu za ručak, a zasladili se trešnjama koje su bile uz put. U blizini je i mali, ali veoma simpatičan manastir Staro Hopovo, koji ima svoj zaštitni znak - izvor sa hladnom vodom, a tu je i umiljati magarac.

Posle spusta, obično dođe uspon, a to je baš sada sledilo - vraćanje na greben i prolazak pored TV tornja. Odvojili smo se ponovo južnom stranom i spustom, koji je u svom donjem delu prilično ekstreman, krenuli ka manastiru Grgeteg. Preporučujem da ga posetite, ali morate biti prikladno obučeni, pa je savet da ponesete dugačak donji deo odeće. Tu možete i zaviriti u dno panonskog mora, videti koju školjku u geološkom profilu lokaliteta Grgeteg od pre 11 miliona godina.

Krećemo dalje vijugavim putem ka manastiru Krušedol, koji je prošle godine proslavio 500 godina od osnivanja, i tada je detaljno obnovljen. Nemamo mnogo vremena, pa nastavljamo dalje ka manastiru Velika Remeta, čiji je toranj od

38,6 m najviši u Sremu, a nalazi se u najmanjem selu u Vojvodini koje, po popisu iz 2002. godine, broji 42 stanovnika. U njemu ima više vikendica i vikendaša - selo puno kontradiktornosti!

Bio je to prvi dan, pun prelepih vidika, manastira, dobrog druženja, a na vikendici smo spremali zasluženi roštilj...

Za drugi dan (nedelja) čekao nas je sasvim drukčiji plan - lagana vožnja od oko 35 km i 900 m uspona. Spakovali smo se u kola, i otišli na zapadni deo Fruške gore do odmarališta Osovlje, gde su nas čekali i Novosađani... Krenuli smo žestok uspon do najvišeg vrha Crvenog Čota, od kojeg je vodio sjajan šumski spust, tehnički zahtevan zbog brojnih grana, ali i jednog neplaniranog rova koji se stvorio niotkud. Samo zahvaljujući dobroj reakciji sprečen je pad u rov, a događaj se dugo prepričavao... Ta prepreka nije bila problem za freebikere - navikli su oni na vožnje koje su tek naslućivali - malo nošenja bicikla, malo prolaska kroz koprive i duboku travu, ali to je sve sastavni deo prirode. Pojavili smo se u dečijem odmaralištu

Slatka pauza

Testera, koje nas Novosađane podseća na školu u prirodi, gde smo sa radošću dolazili... Kraći uspon do Andrevlja i nedavno renoviranog CEPTOR-a (Centar za privredno-tehnološki razvoj Vojvodine) - objekta za odmor, održavanje seminara i kongresa, kao i uživanja u prirodi, završili smo pauzom za osveženje.

Okrepljeni, krenuli smo dalje dobrim putem do starog kamenoloma, koji je zatvoren i rekultivisan pre neku godinu (nasuta je zemlja i vraćen je u prvobitno stanje) a koje sada koristi Nacionalni park kao zimsko hranilište za orlove i druge ptice. Napravljena je čeka, kao i video nadzor, tako da možete, naoružani strpljenjem i dvogledom, uživati gledajući u nebo u potrazi za letećim prijateljima.

Izlazimo na grebenski put i krećemo dalje zapadno do područja prvog stepena zaštite Papratskog dola, i odvajamo se za vilu Ravne - objekat napravljen još davno za Tita, koji je tu, kako kažu, jedanput proveo sat vremena... Da li mu se nije sviđelo, ili je imao previše mesta koja je morao

posetiti, sada nije toliko bitno, ali šuma u kojoj se nalazi je prelepa. Visoke bukve, kitnjak i grab postali su skrovište za evropske jelene u projektu Nacionalnog parka „Fruška gora“, reintrodukcije visoke divljači na ove prostore. Ukoliko budete dovoljno tihi i ako vas sreća posluži, možda i vidite prekrasne jelene i košute. Mi ovaj put nismo imali sreće, ali evo jednog videa koji sam snimio na toj lokaciji ranije www.vimeo.com/23222831 - prosto neverovatno da je snimljeno na Fruškoj gori! U povratku možete posetiti Grgurevačku pećinu, odmoriti se u dečijem rekreativnom centru Letenka, i vratiti se na početnu tačku.

Da li treba, posle toliko interesantnih stvari, da prenosim utiske učesnika? Svako je izlet doživeo na svoj način, uživao na svoj način, i pozeleo da se ponovo vrati.

A vama ostaje samo jedno - da i vi krenete našim ili svojim putem, i vaše utiske podelite sa nama - jer lepota je cela jedino ako se podeli sa nekim!

Tekst i fotografije: Igor Bardić

Pred manastir Staro Hopovo

Kamp u divljini

U organizaciji „Survival foruma” mala grupa ekstremnih sportista trenirala tehnike preživljavanja na Kučajskim planinama (*Srbija*). Predviđena trasa za bushcraft bila je: Grza-Troglan Bara-Valkaluci-Prskalo...

ipak, imali smo dosta opeme. Moja dva ranca su bila teška oko 20 kg. Bilo je dosta konzervirane hrane, jer nismo imali nameru da lovimo, niti postavljamo zabranjene zamke. One su dozvoljene samo u slučajevima krajnje oskudice i gladi. Drugi otežavajući faktor bile su visoke temperature, tako da smo se orjentisali na slaninu i konzerve. Svi smo nosili vreće za spavanje, iako su se i oko toga lomila koplja nositi ili ne.

Ostala oprema je bila maksimalno redukovana, osim puno čarapa i majica. Večeri su bile pro hladne iako su termo jakna i wind-stopper savim zadovoljavali. Izbacio sam Gore-Tex, a poneo šuškvac.

UTORAK: POLAZAK

Ujutro smo Dragan i ja pošli iz Beograda, a u Paraćinu su nam se pridružili Nikola i Željko – već više puta proverena i uigrana ekipa sa „Survival foruma”. Dvojica koja su trebala da pođu iz Beograda morala su da odustanu zbog više sile, kao i najavljena ekipa iz Crne Gore koja nije uspela da dobije slobodne dane.

Izlazimo sa auto puta kod Paraćina, pratimo pravac prema Zaječaru. Posle drugog tunela je parking i tu se skreće levo ka Grzi. Pedeo je lep. Hodamo pod punom opremom po asfaltu koji nam nabija noge. Prolazimo pored vikendica, tu je i kafana (čitaj: pivo), što nas veseli jer jako je sparno. Zatim ►

U sklopu bushcraft akcija koje organizujemo na „Survival forumu” o veštinama boravka u prirodi (www.survival.freeforums.org) rešili smo da se ovoga puta zaputimo u neki divlji predeo Srbije. Izbor je pao na Kučajske planine. Dogovor je bio da nećemo nositi šatore već samo velike cerade, tako da smo pored drveta za vatru morali svako več da spremamo i odgovarajuće motke kao noseću konstrukciju. Na nas četvoricu dovoljna je bila jedna sekira, a ja sam nosio i Fallknivenov A-1 koji mi je služio kao odličan kamp nož.

Pošto smo planirali da na otvorenom ostanemo oko pet dana, cilj nam je bio da ponesemo što manje stvari kako bismo bili lako pokretni. Pa

Boris, Željko i Nikola

Logor, vatra, ručak...

Dragan-majstor
za puževe

Delikatesna
radnja

Deljanje
kašike

Kao šator

gazimo oko šest kilometara do planinarskog doma. Nekih 300-400 m dalje je brana i veštačko jezerce, koje nastaje od vrela Grze. Samo vrelo je prelepo, voda je pijaća, ali sve okolo je prljavo i pomalo zapušteno, kako to obično biva sa izletištima na ovim prostorima, naročito onim gde može da se priđe kolima, gde ima mesta za roštiljanje, pecanje, stolovi i klupe... Po nepisanim balkanskim pravilima na takvim mestima izletnici se neizostavno potpišu sa manje ili više otpadaka.

Dižemo logor za prvu noć, palimo vatru, ali umesto pastrmke i klenu upicali smo samo travu, pa izostaje riblja večera. Proučavamo karte i GPS. Osećamo da je vlaga velika.

SREDA

Definitivno nismo ranoranioci. Sunce je visoko odskočilo kad smo krenuli i već je previše toplo. Vraćamo se malo asfaltom i krećemo uzbrdo. Rančevi su nam jako teški. Posle tri kilometra stopiramo traktor i vozimo se šest-sedam kilometara, manjim delom po asfaltu, a ostatak dobrim makadamskim putem, pa silazimo pre nego što traktor skrene levo u livade. Nastavljamo uzbrdo po suncu, i asfaltom i makadamom. Posle oko tri kilometra skrećemo desno u šumovit predeo - ima hladovine, kuća, put je šumski, dobar, pa tražimo lovačku kuću „Srbija šuma“.

Nailazimo na raskrsnicu: levo Troglan Bara, desno put koji vodi pravo do lovačke kuće udaljene jedan kilometar. Prolazimo pored table sa informacijom o mobilnoj mreži koja ima signal, idemo pravo u udoljicu, a ubrzo izlazimo na otvoren, širok prostor sa lepom lovačkom kućom, urednom živom ogradom, podšišanom travom, parkingom... Nigde pikavaca, papirića, flaša - sve je sređeno pod konac. Ispod kuće je stara borova šuma, hladovina, veliki tesani sto, klupe, hladna voda... Domaćini iz „Srbija šuma“ su izrazito ljubazni. Nema piva, ali iznose fino hladno crno vino. Ovde se uz ručak odmaramo, pa nastavljamo dalje. Šumari-lovočuvari imaju posla na terenu, pa nude da nas prevezu dva kilometra sa dve lade nive, nakon čega im zahvaljujemo na gostoprilstvu i krećemo

ka Troglan Bari. Tražimo centralni deo gde treba da ima vode i svi smo ljuti na Željka jer je za ceo dan poneo samo 0,5 l vode, kukajući da mu je i onako ranac pretežak.

Išli smo uzbrdo livadom, direktno kroz mešanu šumu bukve, graba, jele, smrče, bora, a rančevi su nam postajali sve teži. Krepili smo se šumskim jagodama kojih ima u izobilju. Kretali smo se stalno na sever. Na ivici bare nailazimo na tragove vuka i manjeg medveda. Već je 18 sati, postajemo „kratki“ sa vodom, Dragan ima 1,5 l ja nešto malo, Nikoli i Željku nestalo. Prešli smo 10-12 km, teren nije preterano težak, ali je konstantno ustalasan. Pošto je izrazito šumovit, a vrhovi niski (maksimalno 1.100 m), orijentacija je otežana. GPS me izluđuje, drugar koji mi ga je pozajmio isključio je memorisanje trekova, a deluje mi da ni kompas nije kalibrisan. Ostaje nam da se uzdamo u naše kompase i prepoznavanje terena, ali besni smo i na karte, koje su stare i netačne.

Izbijamo na prelepu veliku zaravan, ispresecanu vrtačama. Levo, desno i ispred nas su ogromne zimzelene šume, iza leđa je listopadna šuma bukve i graba. Od izvora, potoka ili bara - ni traga. Dogovarimo se da nema večere, na spavanje ćemo ići praznih stomaka. Vidimo nešto što se belasa i liči na šumsku kuću - ali nije, to je stari zarđao kontejner, sklonište od nevremena za šumske radnike. Vode nema pa nema... Pada večer, a krpelji padaju sa drveća. Blago njima oni će da večeraju - konstatujemo rezignirano, jer je bruka koliko ih ima. Dragan i ja idemo levo od kuće 2-2,5 km, ali ne nalazimo vodu. Nailazimo na neke smrdljive rupe, bare, ima balege i naravno šumskih jagoda u izobilju. Jasno se prepoznaje da je ovo rukom sađena zimzelena šuma. Ovako nešto nisam nikada video: kada se zađe među borove već posle 25 m nastaje potpuni mrak - pomrčina od koje podilazi jeza, pa počinjemo da pričamo o drekavcu, vampirima, a posebno o Drakulinoj porodici, jer ovo je Vlaški kraj. Iako uočavamo da ima dosta tragova šumara i drvoseča, ovde ima i puno divljači, na sve strane su tragovi srndaća, jelena, divljih svinja i sitnijih predatora, a ponovo smo videli i trag vuka. Šumari

tvrdi da ovde ima i primeraka teških po 80 kilograma. Nailazimo na par bara sumnjive čistoće, i mada imamo i hidrogena i oksigena, vraćamo se praznih šaka. Nikola i Željko idu na desno. Mrak pada jako brzo, a njih nema ceo sat. A onda stižu i donose odlične vesti - naišli su na vojsku. Tu je „čošak“ Pasuljanskih livada, na kome je vojni poligon. Konačno, tu je i voda. Odlaze po vodu sa svim praznim bocama. Vojska nas zove u logor, imaju tuševe, pa nam nude da se okupamo i zovu da večeramo kod njih. Iako nismo iskoristili ljubaznu ponudu, ne smemo propustiti da kažemo - vojsko, svaka čast! Dali su nam dovoljno vode, imamo zalihe i za pranje.

Već je mrak. Dragan i ja spremamo motke za ceradu i drva za vatru. Kako to često u žurbi biva, rukavice koje sam poneo za rad sada su mi u rancu i dok sečem drva natakoh se na trn, ma kakav trn - opaku trnčinu, peče ko đavo i deluje kao da je metar dug.

Spremamo toplu večeru, vatra pucketa, milina... Nikola se samoprolašava za vraća, čak ima i sterilne igle, šalim se da mi je zbog toga sumnjiv, iako špriceve nisam video. Kopa mi dugo po prstu, vadi trn i sređuje ranu kao profesionalac.

POSLEDNJA DIVLJINA

Kućajske planine su kod nas jedna od najdivljijih i najnenaseljenijih teritorija tako velike površine. Iako tu ima šumara, seče drveta i lova ovo je fantastična divljina koja se retko viđa i mami da se dođe ponovo. Već se dogovaramo da uskoro obiđemo i jedan drugi krak Kućajskih planina. Iskreno se nadam da će ova oaza šume i divljači biti očuvana i u budućnosti, makar koliko i do sada. Nas četvorica smo sa zadovoljstvom konstatovali da smo kao ekipa položili ispit. U ovakve avanture i ne treba ići u većim grupama, možda još maksimalno dva čoveka, jer ovako zahtevan boravak u prirodi nikako nije za veću grupu. Novi izazov je već pred nama. Polako razrađujemo detalje. A onda opet ranac na leđa i put pod noge...

ČETVRTAK

Troglan Bara je jako veliki plato oivičen šumom, pa iako smo očekivali nismo čuli znak trube za ustajanje. Ipak, pešadini nas bude oko šest sati. Družimo se sa vojskom, a uskoro nam dolaze i zvanični visoki gosti! Pukovnik svraća na kafu. Pokazuje kuda treba da se spuštamo za Valkaluce. Primećuje moj lopovski pogled dok gledam njegove veoma kvalitetne karte, dve perfektno spojene dvadesetpetohiljadarke (1:25.000), pa ih pažljivo sklanja u torbicu i ne skida pogled sa nje. Zovu nas ponovo u goste, nude doručak, a kasnije posle zanimanja i ručak. Ovde ima jako malo planinara, pa smo im zanimljivi. Uljudno se zahvaljujemo, ali cilj nam je da praznimo svoje zalihe. Opominju nas da vodimo računa gde zalazimo narednih dana jer je u planu artiljerijsko gađanje. Vojna policija će biti manje tolerantna, naravno, zbog bezbednosti. Meni su i dalje na pameti pukovnikove karte...

Iako na ovom području ima stalne cirkulacije vazduha, sve je veoma vlažno od kondenzacije. U našem slučaju to je dobro, jer da nismo imali vodu postavljali bismo najlone sa kamenčićima za prikupljanje pijaće vode, evo kako: najlon se postavi na četiri grane 10-12 cm iznad tla, na sredinu se stavi kamenčić koji usmerava svu kondenzovanu vodu ka centru najlona u posudu koja se postavi ispod najlona. Tako prikupljena voda se mora kuvati deset minuta da konstantno ključa.

Krećemo dalje... Ako ste okrenuti licem ka kontejneru, za Valkaluce se ide desno, ka izrazito gustoj borovoj šumi, a posle tri kilometra skreće se oštro levo u listopadnu šumu. Svuda ima iskrčenih ali jako zapuštenih šumarskih proseka. Gazimo kroz koprive, pa Nikola u bermudama psuje da sve odjekuje. Sreća da koprive izgleda ne prijaju ni krpeljima.

Jako je toplo, sunce je visoko. Ponovo ima mnogo šumskih jagoda, a vode nema. Idemo uzbrdo-nizbrdo, teren je relativno težak za kretanje sa velikim rančevima - razuđen je, kamenje je nezgodno, prekriveno lišćem, ima i dosta granja... Tražimo Valkaluce. Orijentišemo se samo kartom, i zaključujemo da ponovo treba ići ka severu. Kao

i uvek, dešavaju se i nepredviđene stvari - strelica sa kompasa otpada. Nikola je brzo vraća na mesto i upoređujemo tačnost kompasa i busole. Ako se pojavimo u Albukerkiju, nešto nije u redu.

Mestimično nilazimo na plitka blatnjava udubljenja, ima tragova divljači - divlje svinje, jeleni... Pošto vrlo glasno razgovaramo rasterujemo sve što hoda. Draganu se učinilo da je video nešto što beži dublje u gustiš... Šuškanje lišća prestaje, zverka nas verovatno merka sa sigurne udaljenosti. Ima dosta kopriva, međutim stare su i nisu za jelo. Ima i čajnog bilja - borovih iglica, lista divlje jagode, kupine, kantariona, u vrtačama smo nalazili nanu, a i drugih trava za koje je zadužen Dragan kao dobar poznavalac bilja.

Spuštamo se kroz šumu i izbijamo pored pastirske barake na dobar šumski put. Rešili smo da se odmorimo na proširenju puta pod bukvama. To je već nekih 22 km bez vode. Nikola i Dragan kreću bez rančeva putem naniže, a Željko i ja ostajemo sa stvarima. Nailaze dvojica sa ladom nivom. Debeljko iz nive je lokalni šaljivdžija, što saznajemo tek kasnije. Masno nas laže da u lovačkoj kući na Valkalcima ima svega: ladnog piva, rakije, obećava lud provod, a ja onako željan piva mu verujem svaku reč. Po povratku Nikole i Dragana sve moje iluzije se raspršuju ko mehur od sapunice. Celim putem su mi pili krv zbog moje lakovernosti.

Vodopad Prskalo

Ogromna zaravan nam puca pred očima, obrubljena je velikim borovima sa jedne strane i bukovom šumom sa druge, a uz put je jasno vidljiva tabla - Valkaluci. Nad livadom dominira velika čeka, što jasno govori da je to lovište. Desno uz ivicu šume ručamo i računamo da imamo još najmanje devet kilometara do Prskala. Sa desne strane se vidi skretanje za lovačku kuću koja je od skretanja udaljena oko 500 m. Nismo je posetili, jer smo procenili da

je kasno. Prošlo je 15 h, a treba hodati putem još podosta.

Do vodopada Prskalo ide se prašnjavim šumskim putem. Prolazi se kroz prosek borove šume sasvim levo nizbrdo. Put vodi delimično po suncu koje je pržilo, ali i kroz prijatnu hladovinu bukove šume. Nailazimo i na potok, prvu vodu posle toliko kilometara. Sumnjičav sam oko kvaliteta ove vode. I ovde je čovek ostavio trag: gume, plastika, kese, boce od motornog ulja jer odavde se izvlači drvo.

Oko šest kilometara dalje nailazimo na veliko proširenje: ima parkiranih vozila, ljudi seku drvo, sakupljaju jagode i vrganje. Kada vide nas, samo ćute i pakuju se, neželevći da podele sa nama nijednu informaciju o onome što sakupljaju. Od tog proširenja do vodopada Prskalo ima oko dva kilometra.

Po dugoročnoj vremenskoj prognozi koju sam proučio još u Beogradu, za prekosutra je najavljena

kiša. Zato odlučujemo da sa ljubaznim vlasnikom šklopocije Zastava 101 iz '92. godine dogovorimo povratak, vožnju od 12-13 km po makadamu do autobusa u Ravnoj Reci. Treba da dođe po nas u dogovoreno vreme i ima da vozi dve ture kako bi nas prebacio sa svim stvarima, tako da suma od 1.000 dinara za četiri čoveka i nije puno.

Produžavamo do Prskala. Vodopad je čudo prirode, fenomenalan. Dižemo logor i skupljamo puževe, kojih ima u izobilju.

Pripremanje puževa je komplikovano jer se moraju ostaviti da prenoće u džaku minimum 10-15 sati kako bi se očistili, a zatim se peru. Potom se ubacuju u kipuću vodu. Tu se „brčnu“ četiri-pet minuta, a zatim se vade zašiljenim štapom ili dugom iglom. Pržili smo ih na slanini i korenu sremuša. Ja ih jedini nisam jeo. Posle mi je bilo žao, samo nisam hteo da priznam. Ali ova trojica su se razvalili. Dragan je tvrdio da nikad nije jeo bolje puževe, dok je ostatak družine samo ćutao i mljackao. Ja sam se posle rasturio sa špagetama i Draganovim sutlijašom sa medom, cvetom zove i listovima nane. Desert je bio izuzetan i bilo nam je malo.

Posle tuširanja pod slapom, popadali smo ko snoplje i onako siti spavali kao bebe.

PETAK

Uvek je divno jutro kad zamiriše kafa. E, ovo će biti dan za odmor. Vodopad se nalazi u kotlini okružen brdima i mešanom šumom. Voda je hladna i očaravajućeg ukusa posle tolike prašine koju smo pregazili idući suvim stazama.

U ovom kraju nema signala mobilne telefonije osim po okolnim markantnim brdima, ali nema svih operatera. Pošto sam obećao svojoj gospođi da se javim, morao sam da se spustim nekih 500-600 m putem nizvodno. Karta je pokazivala da je tu poveliko proširenje. Signala ipak nema. Penjem se na okolna brda i uspevam da ulovim signal i kratko javim da sam u jednom komadu.

Dok s pola uha slušam dobro znani savet da se čuvam, na tlu primećujem veoma veliki trag, otprilike veličine jedne i po moje šake. Vidljive su i kandže, pa shvatam da je to medved i to veći od onog prethodnog. Verovatno je to majka ona dva mečeta koje su pominjali šumari ili onaj medved Đura donet sa Tare. Pametna je to zver, evidentno nije imala potrebu da se kači sa mnom i ja sam joj zaista zahvalan zbog toga. Naravoučenije: žene vam mogu doći glave. U povratku sam se malo više osvrtao, posebno kada sam primetio mrcinište sa oglodanim skeletom govečeta. Smrdelo je pakleno.

Ostatak dana provedosmo odmarajući se. Nikola je dovršavao deljanje svoje drvene kašike, a moja je morala da čeka jer je započeta od bukovine. Popodne je već počelo da miriše na kišu, tako da smo morali da doradimo sklonište. Dodali smo prednji zid, pa je sada ličilo na one stare Vencelbahove šatore na jednu vodu. To je bio mudar potez, jer već oko 20 h je počela jaka kiša. Padala je celu noć. U goste nam je svračala i neviđeno dosadna lisica. Namirisala je iznutrice puževa, masne konzerve i kožurice slanine. Vikom smo oterali tu lukavu i plašljivu zverku. Posle ovog noćnog prepada sve se svelo na diskusiju da li ćemo se sutra pakovati po kiši ili ne. Povremeno je bilo udara vetra, ali cerade su se odlično pokazale - ostali smo suvi i mi i stvari.

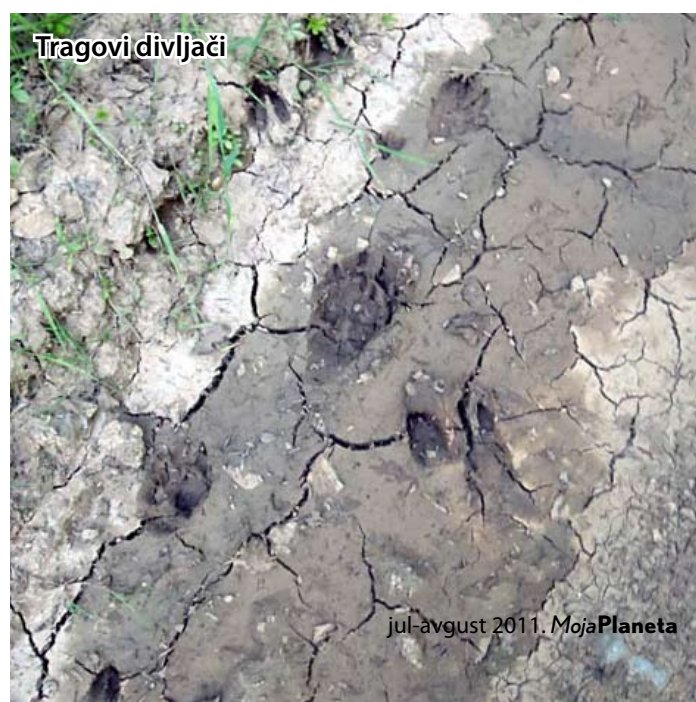
SUBOTA

Prevoz nam je došao na vreme. Bili smo zadovoljni što tih 12 km ne moramo da tabanamo po raskvašenom makadamu, jer bismo dobro nabili noge. Po dolasku u Ravnu Reku, naš četverac se razdvojio: dvojica kreću prema Beogradu, a dvojica za Kraljevo. Ravna Reka je prazno i tužno mesto, a autobusi su prava retkost. Do Čuprije smo stigli mlekadžijskim kombijem. Odatle je bilo već mnogo lakše do Beograda.

Tekst i foto: Boris Pišot

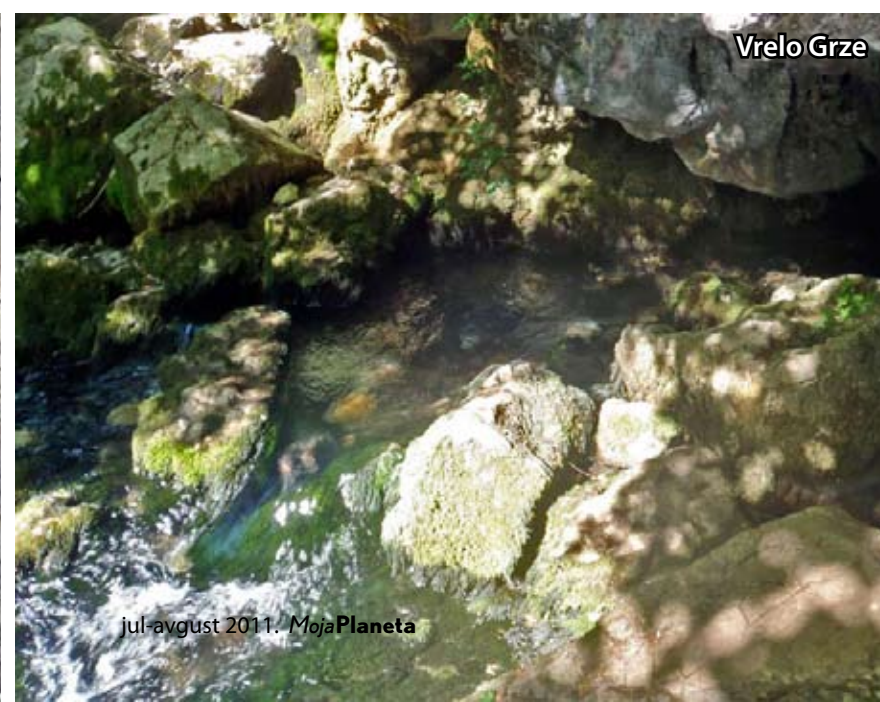

Trogan bara

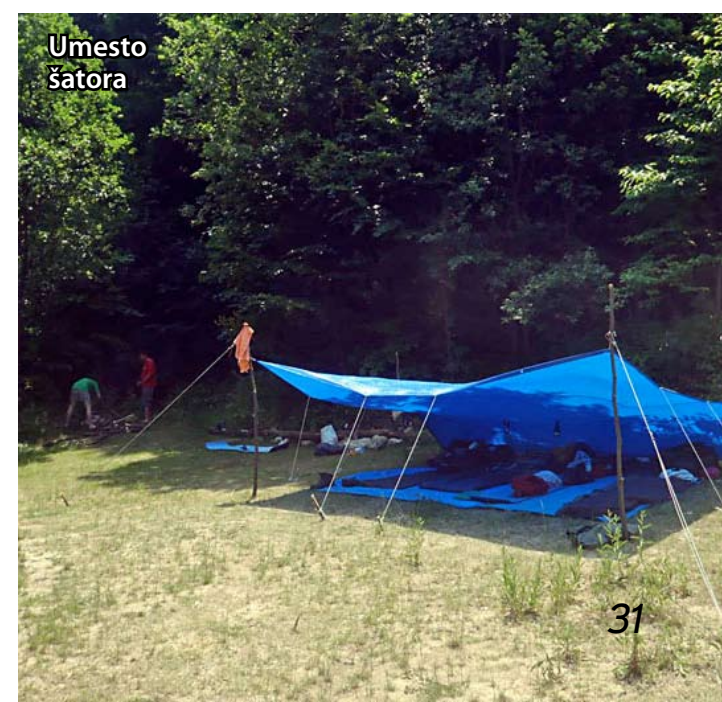
Tragovi divljači

jul-avgust 2011. MojaPlaneta

Vrelo Grze

jul-avgust 2011. MojaPlaneta

Umesto šatora

ARMeX 2011.

Adventure Race Montenegro expedition Challenge - odbrojavanje je počelo!

Nakon prve višednevne trke koju je oktobra 2011. godine organizovala NVO Avanturistička trka kroz Crnu Goru, uveliko teku planovi za ovogodišnju trku. Expedition Challenge će se održati na sjeveru Crne Gore od 16. do 18. 9. 2011. godine, dok će se sedam dana kasnije održati popularna tradicionalna jednodnevna trka u Bokotorskom zalivu. Registracija je već počela na internet prezentacijama ovih događaja i do sada su za trku pokazali interesovanje timovi iz čitavog svijeta, uključujući SAD, Novi Zeland, Kazahstan, kao i timovi iz Evrope. Poljski tim 360 će se vratiti ove godine kako bi pokušao da odbrani titulu, dok će se ostali timovi vratiti kako bi pokušali da završe ovu, još naporniju i težu trku kroz divljinu Crne Gore. ARMeX će testirati izdržljivost timova kroz izazove kao što su trčanje, biciklizam, rafting, kajaking, orijentaciju i još mnoge druge izazove. Mogu se registrovati timovi od dva i četiri člana.

NVO „Avanturistička trka kroz Crnu Goru“ plasirala je konzervacijski projekat za „evropskih velikih pet“.

Ovogodišnja trka će proći kroz predjele gdje je još uvijek moguće vidjeti poslednje preživjele predstavnike „velikih pet“ sisavaca u Crnoj Gori, a to su: mrki medvjed, vuk, ris, divokoza i divlja svinja. Trka će voditi kroz očuvane prašume i rijetko posjećivane planinarske predjele. Muzej za zaštitu prirode će sprovesti istraživanje kako bi se uvjerali da trka neće napraviti štetan uticaj na floru i faunu ovog predjela. Organizacija Euronatur je 2006. godine sprovela biodiverzitetsko istraživanje graničkog područja između Crne Gore i Albanije i našla medvjede tragove na plaži (majka i mladunče), međutim i dalje postoji nedostatak dokaza o tome.

ARMeX traži način na koji bi prikupili sredstva za preliminarne poslove koji su potrebni za popisivanje populacije medvjeda na ovim područjima. Ovo je prvi korak koji je neophodno preduzeti kako bi se te vrste i očuvale. Za naredne godine planiramo da u projekat uključimo i druge životinjske vrste, kao i druge balkanske zemlje. Kada tačno utvrdimo broj ovih vrsta, onda možemo dalje da radimo i na njihovom preživljavanju. Iako ne postoji pouzdan podatak o njihovom broju, još uvijek je moguće u Crnoj Gori loviti vukove, divokoze i divlje svinje. Medvjed je službeno „zaštićen“ tek dvije godine.

NVO „Avanturistička trka kroz Crnu Goru“ je neprofitna organizacija koju vode četiri doseljenika i tri mještana. Oni zajedno vode i organizuju komercijalna avanturistička putovanja (Black Mountain Adventure Travel www.montenegroholiday.com i Kayak Montenegro www.kayakmontenegro.com).

ARM tim se trudi da pokrije sve oblasti za promovisanje njihovog cilja, a to je promocija Crne Gore kao održivu, ekološku turističku destinaciju. Među aktivnostima NVO-a su i promovisanje „Leave No Trace“ principa (www.lnt.org).

Direktori NVO ARM su Jack Delf, Slobodan Radović, Hayley Wright, Tatjana Mlačnik, Amy Watson, Matthew Lane, a konsultant trke je Janko Gardović. ARMeX i jednodnevna „bokotorska“ trka – koja se održava već petu godinu zaredom, dio su Crnogorske Avanturističke Sezone – Montenegro Adventure Series, koja objedinjuje sportske događaje kao što su:

- Trka Putevima kralja Nikole – Biciklistička trka.
- Trophy Montenegro MTB XCO - tradicionalna biciklistička trka kroz Nacionalni park „Prokletije“
- Trophy Trebjesa MTB XCO – tradicionalna biciklistička trka

Za više informacija posjetite internet prezentaciju: www.montenegroadventureseries.com

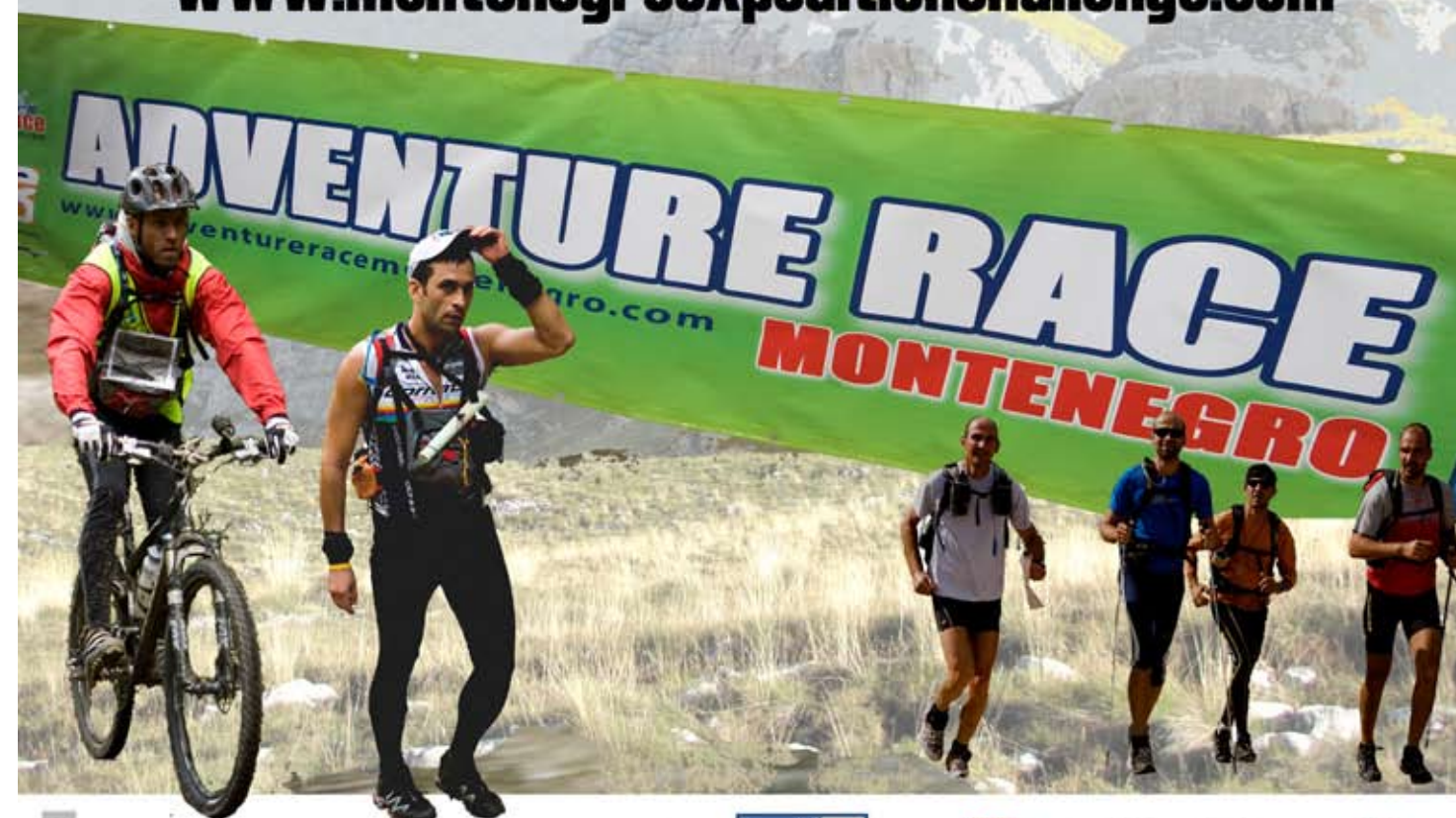
48 Hour Expedition Race 16th-18th September 2011

ORGANISER

Black Mountain
Montenegro Adventure Travel

Adventure Race MONTENEGRO ARMeX

www.montenegroexpeditionchallenge.com

AREuroSeries
European Championship Qualifier
Adventure Race European Series

Planinarski klub VJEVERICA Kotor

PJEŠAČKI DAN Kotor-Lovćen-Kotor

01.oktobar 2011.

Pješački dan Kotor-Lovćen-Kotor održaće se u subotu, 01.oktobra 2011. Ovu manifestaciju organizuje planinarski klub "Vjeverica" iz Kotora.

Ciljevi manifestacije su: promovisanje pješaćenja kroz prirodu i boravka u prirodi, podsticanje i doprinos očuvanju životne sredine, podsticanje održivih vidova turizma i promovisanje prirodnih ljepota zaleđa Kotora i Lovćenskih padina.

Ukoliko volite planinu i druženje u prirodi, pridružite nam se!

Ono što maraton Kotor-Lovćen - Kotor čini posebnim je činjenica da se kreće sa "morske pjene", a da se najvišlja tačka nalazi na 1657 metara nadmorske visine. Trase vode kroz vrlo atraktivne prirodne ljepote i kulturne znamenitosti, od kamenitog zaleđa kotorskih strana pa do šumovitog dijela Nacionalnog parka "Lovćen".

Važne informacije!

Program je podijeljen u nekoliko kategorija: maraton, pjesacka tura Krstac, i rekreativna tura Praćiste.

Okupljanje i registracija ucesnika/ca je 1. oktobra 2011 (subota). Mjesto okupljanja i polazak za sve kategorije je Gurdic - južna gradska vrata. Vrijeme okupljanja za:

Kategorija	Okupljanje	Krajnja visinska tačka trase
Maraton	6.30.h	Njegošev mauzolej (1657m)
Krstac	7.00.h	Prevoj Krstac (948m)
Praćiste	7.30.h	Praćiste (500m)

Cilj za sve kategorije je Tabačina tj. "Crnogorski Pazar".

Prijave za maraton i više informacija na: www.vjeverica.org

Bilo je i pokrivenih splavova;
Desno: Splavar

Od splavarenja do raftinga

Englezi i Nemci otkrili su lepote *Drine* daleke 1923. godine. Sredinom tridesetih godina prošlog veka na ovoj reci pojavili su se i prvi splavari - sportisti i turisti...

Drina - ta naša lepotica među rekama proticala je kroz slikovite klisure i zanimljive predele, a nekada se nazivala i Zelenka, Zelenika. To ime je dobila zbog kristalno čiste vode u kojoj su se ogledale bujne, zelene šume.

Plovidba niz Drinu je uvek bila poseban izazov i posebno zadovoljstvo. Pre no što su izgrađene brane zbog mnogobrojnih brzaka, slapova, katarakta, plićaka i stena u koritu, plovidba čamcem ili brodom bila je nemoguća. Plovilo se samo splavom ili kajacom, jer su tim brzacima samo oni mogli proći.

Prvi evidentirani turisti koji su se spuštali splavovima niz Drinu, bili su neki Englezi i Nemci daleke

1923. godine! Od tada se saznalo za neviđene lepote kanjona Drine, i od tada nastaje interes turista i sportista za spuštanje niz Drinu.

U saradnji sa zagrebačkim kajak klubom, 1935. godine izveden je prvi izlet splavovima i kajacima niz Drinu. Učesnici su bili naši ljudi, a organizator je bio Jovo Blagojević iz Zvornika, inače poverenik društva „Fruška gora“ iz Novog Sada. Kajaci su išli od Levertare, a splavovi su se pridružili od Višegrada. Tokom 1936. godine Drinom su prošli i Rumuni na splavovima, kao i Francuzi u kajacima.

Planinarsko-turističko društvo „Fruška gora“ iz Novog Sada priredilo je prvu ekspediciju splavovima niz Drinu u cilju proučavanja i opisivanja Drine. To se dogodilo od 17. jula do 2. avgusta 1937. godine. Članovi ekspedicije proveli su na vodi 11 dana i 10 noći. U ekipi je bilo 14 članova, a od toga devet muškaraca i pet žena. Pored vođe ekspedicije, tu su bili i stručnjaci: geograf, fotograf, ekonom, kuvar i lekar.

Putovalo se na dva velika splava za ono vreme konforno uređena, jer se na jednom spavalo, a na drugom je bila kuhinja i trpezarija. Splavovi su bili dole patosani, a gore pokriveni ciradom. Interesantno je dodati da je na splavu postojao i toalet

sa umivaonikom, ogledalom, lavorima... Pored toga, postojalo je osvetljenje sa karbid lampama, radio aparat, te društvena zastava!

A kako je izgledao splav? Splav se pravio od paralelno vezanih balvana. Uvezivani su „gužvama“, tankim, dugim granama od hrasta ili leske. „Gužve“ su ukivane „klamfama“, odnosno gvozdanim šiljcima u obliku slova „P“. Na taj način veza među balvanima je bila čvrsta, ali elastična, zbog prolaska kroz mnogobrojne brzake i bukove. Jedan splav najviše ima 100 balvana. Ipak, najčešći su bili oni sa oko 60 balvana. Nosivost takvog splava je bila do deset tona. Maksimalna dužina splava je bila 25 m, a najčešće oko 20 m, dok je širina bila oko šest metara. Napred je bio uža deo, a pozadi širi.

Na splavu postoje dva veća, jaka vesla načinjena od dasaka. Jedno je napred, na pramcu, a drugo na krmi, pozadi. Splav vode dva splavara „prvak“ ili „prednjak“ i „zadnjak“. Prednjak je bio po pravilu iskusen splavar, koji je više puta prošao niz Drinu. Zadnjak je obično mlađi splavar, koji se obučava da bude jednog dana, prednjak. Obojica su bili plaćena lica i honorar splavara, prednjaka je bio upola veći od zarade splavara-zadnjaka. Putnici na splavu su često na bukovima i tesnacima bivali pot-

puno mokri, okupani talasima nemirne Drine!

Davne 1939. godine izdata je dosad neprevaziđena knjiga o reci Drini. Ta knjiga daje potpuni geografsko-istorijsko-turistički opis celog toka ove reke duge 346 km. Ali, ne samo to! Ona daje i tačna i precizna obaveštenja o načinu i mogućnostima spuštanja splavom ili kajacom niz mnogobrojne tesnace i bukove na Drini.

Interesantno je naglasiti da je ovu knjigu izdalo Planinarsko turističko društvo „Fruška gora“ iz Novog Sada i da su prvu ekspediciju u istraživanju i proučavanju celog toka Drine organizovali i osmislili baš Novosađani, Vojvođani, članovi Planinarsko-turističkog društva „Fruška gora“.

Danas, skoro sedamdeset godina kasnije, na Drini nema opasnih mesta. Umesto brzaka, kaskada, opasnih suženja, na reci su tri brane, tri velika jezera (Zvornik, Bajina Bašta, Višegrad). Na Pivi je sada veliko Mratinjsko jezero. Po veštačkim jezerima plove motorni čamci i brodići. Splavova, nažalost, više nema.

Ipak, na reci Tari (sastavnici Drine) do nedavno su plovili splavovi, ali ne da prevoze balvane do strugara, već turistički splavovi, koji prevoze znatiželjnike i ljubitelje prirode Tarom i delom Drine, od Ščepan Polja gde nastaje, pa sve do Foče. Ti splavovi su sa minimumom konfora. Imaju samo ograđeno sklonište za rančeve koje se pokriva ciradom da se lične stvari ne bi pokvasile na brzacima i kaskadama.

Današnji, savremeni splavari su se modernizovali, pa za turističko spuštanje Tarom i Drinom ne grade splavove od balvana, već koriste veće gumene čamce. A našu lepu i staru reč „splavarenje“, zamenili su stranom rečju - rafting. I danas postoje ljubitelji boravka na vodi i sve su masovni.

Ovakav način splavarenja bio je nezaboravan doživljaj i svojevrsna avantura koja se pamtila i prepričavala za ceo život!

Aleksandar Damjanović

Moderna vremena na Drinu
su donela rafting

Aktivno učenje

Komisija za alpinizam Planinarskog saveza Srbije organizovala *Tabor alpinista „Ovčar-Kablar 2011”*...

U okviru realizacije Plana aktivnosti Komisije za alpinizam Planinarskog saveza Srbije za 2011. godinu održan je „Tabor alpinista Srbije” za članove alpinističkih odseka, sekcija i klubova PSS. Tabor je održan u Ovčar Banji od 24. do 26. 6. i okupio je 27 učesnika članova AO, AS i klubova iz Požarevca, Čačka, Šapca, Novog Sada, Smedereva, Kikinde, Beograda, Kragujevca i Niša, kao i sedam gostiju iz Beograda, Požege, Smedereva i Kragujevca.

Većina učesnika je stigla u Ovčar Banju u petak u popodnevnom i večernjim časovima, a ostali su stigli idućeg dana. Smeštaj je bio organizovan u Domu PD „Kablar” i Kampu Auto-moto kluba Čačak, a prevoz je obavljen putničkim automobilima ili javnim prevozom. Troškovi prevoza i smeštaja su sufinansirani iz sredstava Komisije za alpinizam PSS.

Po planu održavanja Tabora bilo je predviđeno da se penju smerovi umerenih težina u skladu sa iskustvom prijavljenih učesnika, a to su bili uglavnom alpinistički pripravnici sa tek stečenim zvanjem, dok su vođe naveza bili iskusni alpinisti pripravnici. Baš iz tog razloga preporuka organizatora je bila da se penju smerovi koji su poznati kao „školski” i koji su

u okviru Projekta o sanaciji smerova Alpinističkog odseka Čačak i Komisije za alpinizam opremljeni boltovima u cilju povećanja bezbednosti zbog specifičnosti kvaliteta stene, a to su: „Moravski”, „Ovčarska prečnica”, „Prolećni” i „Studentski smer”.

Mnogi su imali priliku da se okušaju i na novim sportskim smerovima iznad jezera, kao i na popularnom „Vežbalištu” koje su smerovima umerenih težina opremili Tomislav Topalović, član Alpinističkog odseka Beograd i Komisije za alpinizam PSS, i Petar Šunderić, član Alpinističkog odseka Čačak i KES „Armadilo”.

U subotu, 25.6. u 20,30 časova u prostorijama Doma PD „Kablar”, instruktor alpinizma Radoslav Milojević održao je interaktivno predavanje na temu bezbednosti. Predavanje je bilo centralno dešavanje Tabora u kome su penjači aktivno učestvovali što mu je dalo poseban kvalitet i značaj na trenutne okolnosti u srpskom alpinizmu.

Zaključak je da je bezbednost odgovornost svih nas, i kada je ona u pitanju nema kompromisa. Treba da učimo iz sopstvenog, ali i tuđeg iskustva, a sve u cilju da se iste greške ne ponavljaju.

Tokom Tabora, zahvaljujući lepom vremenu učesnici i gosti su aktivno provodili vreme u penjanju i druženju i tom prilikom je popeto 60 čovek-smeri.

Danijela Babović, vođa Tabora

Inspiracija za markaciju

Leptir apolon (*Parnassius apollo*) izuzetno je rijetka i ugrožena vrsta leptira, kojoj se možete diviti tek na nekoliko planina u regionu...

Markacije u planini kakve danas imamo na našim prostorima datiraju još od 1922. godine. Njihov utemeljitelj je slovenski planinar i kartograf Alojz Knafelc („knafelčeva markacija“, poznati crveni krugovi s bijelom tačkom u sredini). Mnogi nagađaju da bi inspiracija Alojzu Knafelcu (1859-1937), u kreiranju Knafelčeve markacije, mogao biti apolonov leptir.

Apolon (*Parnassius apollo*) je zaštićena vrsta leptira koji je izuzetno ugrožen na europskoj razini i nalazi se na dodatku II CITES-a (Konvencija o zaštiti europskih divljih vrsta i prirodnih staništa - Bernska konvencija), a zaštićen je i propisima Republike Hrvatske. U Srbiji ova vrsta je također zaštićena Uredbom o prirodnim retkostima, dok o zaštiti u Bosni i Hercegovini ne postoje podaci.

Leptir obitava na vrlo ograničenim malim prostorima, otvorenim kamenjarima i čistinama sa niskom vegetacijom, a brojnost populacija je

Faze u razvoju
Parnassius apollo
.....

vrlo mala. U Hrvatskoj obitava u Gorskom Kotaru i na Velebitu. Za Bosnu i Hercegovinu stanište ovoga leptira nisam našao za precizno definirano, ali se spominje da ga ima i na meni susjednim planinama, Grmeču i Klekovači. U Srbiji je poznato stanište na Staroj planini.

Ovaj prekrasni leptir voli osunčana mjesta, zaštićena od jakih i učestalih vjetrova. Leti krivudavo i u letu djeluje nezgrapno. Nalazimo ga na visinama između 1.000 i 2.000 m. Na bijelim ili ponekad žućkastobijelim krilima ovog ljepotana ističu se četiri crvena, ili rijetko žuta, kruga koji krase stražnja krila. Ovi krugovi mogu imati bijelu točku u sredini te onda nalikuju planinarskim markacijama kojima se označavaju planinarske staze u velikom dijelu Europe (Knafelčeva markacija).

Moje zanimanje za apolona je pobudila njegovo moguće stanište na planinama Grmeču i Klekovači. Ovoga jula ukazala mi se prilika da na cvijetnim obroncima Grmeča pronađem i poslikam ovoga ljepotana. Kad samo pomislim da je taj dan krenuo naopako, a tako se lijepo završio.

Planininari i piše:

Alem Jaganjac, Bosanski Petrovac

Alojz Knafelc (1859-1937)
slovenski kartograf i planinar

Okončana potraga

Uponedeljak, 11. jula, u reonu planine Samanjac, u blizini planinskog prevoja Čestobrodica, nestao je norveški državljani Bleikvin Sveinung (78). Akciju pretrage u popodnevnim časovima organizovala je ekipa GSS Srbije iz Boljevca, u saradnji sa stanicom MUP-a Srbije iz Boljevca. Oko 18,30 h, nakon detaljne pretrage terena, nađeno je beživotno telo nestalog norveškog državljanina.

Nastradali je bio učesnik orijentiring trke, koja se održavala na pomenutom terenu. Kako je nastradali imao zdravstvenih problema tokom prethodnog dana, smrt je najverovatnije nastupila u toku trke usled lošeg zdravstvenog stanja i teških vremenskih uslova. Telo unesrećenog je prebačeno u bolnicu u Zaječar gde će se obaviti obdukcija.

Faca na Triglavu

Deset članova GSS Srbije iznelo je Gorana Todorovića Facu na vrh Triglava. Goran Todorović, član GSS, alpinista, speleolog i ronilac, pripadnik 63. padobranske jedinice doživeo je nesreću prilikom svog 984. skoka 18. decembra 2003. godine i ostao nepokretan od pojasa nadole. Svojom istrajnošću, pozitivnim stavom prema životu i aktivnim sportskim duhom on daje veliki podstrek svima koji su doživeli nesreće i nezgode, ali i nas sve ostale opominje da treba živeti ispunjen, aktivan život i ne predavati.

Timovi su krenuli 28. juna, a uspon na Triglav je izveden dan kasnije. Ekipu GSS Srbije sačinjavalo devet spasilaca i jedan pripadnik PTJ koji su za iznošenje Face na vrh upotrebljavali specijalizovanu opremu svoje, kao i Gorske reševalne zveze Slovenije. U akciju se uključila i Vojska Republike Slovenije sa svojom logističkom podrškom timovima spasilaca. U timu Srbije je, pored spasilaca GSS-a, učestvovao i jedan pripadnik antiterorističke jedinice (PTJ) MUP-a, u duhu razvijanja saradnje i priprema za vanredne situacije.

Više informacija na: www.gss.rs

Na planini je sve *potpuno drugačije*

Planinarenje i piromanija u vidu spaljivanja cigareta i udisanja dima punim plućima nekako ne idu jedno uz drugo, ali mnogo je planinara koji u tome ne vide nikakav problem. **Jelana Paklan** otkriva koji su problemi „piromana” u prirodi i kako najlakše „baciti cigare”. Istina je, ipak, „tamo negde”...

Nikad ranije nisam bila na planinarenju. S druge strane, dosta puta do tad sam pokušala da prestanem da pušim. Prilično neuspešno, moram priznati. I, premda to nikako nije bila svrha mog prvog odlaska na planinu, pokazalo se da sam se vrlo lako odrekla cigareta dok smo bili tamo. Bez dilema.

Moja drugarica Maja i ja rešile smo da se okušamo u planinarenju i prvomajski roštilj zamenimo odlaskom na Goč sa prijateljima. Te subote, dok sam pre polaska u Vrnjačku Banju na nekoliko dana proveravala da li sam spakovala sve sa spiska, pogledala sam u paklicu cigareta na stolu. Samo sam odlučila da ih neću poneti, zatvorila torbu i krenula da se nađem sa ekipom na stanici. Kako se vožnja odužila, imala sam dovoljno vremena da razmišljam čak i o pušenju. Pomislila sam – OK, idem na planinarenje, biće mi naporno, zašto da opterećujem sebe cigaretama? Da li ih imam dovoljno? Kada ćemo već jednom stati da zapalim? Da li da odmah popušim dve? Suočena sa tim tipičnim dilemama, shvatila sam da mi je lakše da ne pušim. Da ni ne kupim cigarete kada stignemo. U poslednje vreme sam već drastično smanjila broj cigareta. Možda bih sada mogla i da malo prestanem. Bar da probam da vidim kako će biti.

Za iskusne planinare, Ljukten sa svojih 1.219 metara visine možda i nije neki izazov. Za apsolutnog početnika, poput mene, gotovo idealan. Uspom je blag i ne dopušta da se osećate kao autsajder. Napor je taman toliko da potpuno može da se uživa u prirodi i pešačenju. I da diše punim plućima, umesto dahće u pokušaju prelaska sledećih pet metara. Priznajem da je Ljukten razbio dosta strahova koje sam imala o planinarenju uopšte. Posebno jer sam se pre toga jednom popela na Crveni čot na Fruškoj gori. A odatle, sve izgleda visoko.

Istina je da, za vreme planinarenja obuzimaju vas drugi utisci i tada se prosto nema vremena za razmišljanje o cigaretama. Iskreno, nije mi palo na pamet da napravim pauzu da zapalim. Nekako, ne ide jedno sa drugim. Kao što se svakom pušaču čini da mu u svakodnevnom životu cigareta pristaje u svakoj prilici, tako je ovde potpuno suprotno. Naravno, svako ko je pokušao bar da prestane da puši, zna da će u jednom trenutku nastupiti kriza. Stvar kod planinarenja je što usled svega što radite, krize nema. Samo se češće oseća žeđ.

Konsultacije

Zapravo, postoji samo jedna kriza na dan. To je trenutak kada se vratite, sredite, jedete... I zadovoljno pomislite da biste baš tada mogli da zapalite. Taj momenat sam rešila jednostavno – nisam kupila cigarete. I ne mogu sada u panici trčati do prve trafike. I tako je kriza i prošla.

Moram priznati, jedna stvar u svemu tome me je malo brinula. Na planinarenju ste stalno sa ljudima. Šta ako sada počnem da nervoziram što ne pušim i krenem da opterećujem ekipu? To nikako ne bi bilo dobro. Odmah sam im i rekla da se odričem cigareta i svima je bilo drago. I stvarno mi je to značilo. Posle nismo ni pričali o tome. Gledali smo da dobro provodimo vreme i tu i tamo da napravimo pauzu za konsultacije.

Kao i svaki dugogodišnji pušač znam da nije lako ostaviti cigarete. Lično, mislim da instant recept ne postoji. Međutim, ono što do odlaska na Goč nisam znala je – na planini je sve drugačije.

DOBRA I LOŠA VEST

Aktivno i pasivno pušenje između ostalog dovodi do stanja koje se naziva **HOBP**. Ljudi koji u svom zdravstvenom kartonuzapate ovu skraćenicu imaju veći kapacitet pluća, što planinarima može da zvuči kao dobra vest. Međutim, to baš i nije tako... **Hiper-proširena pluća** znače da se u plućnim alveolama zadržava mnogo vazduha, te da se disanjem u potpunosti ne udiše „dobar”, a izdiše „loš vazduh”. Od HOBP ili **hronične opstruktivne bolesti pluća**, svake godine u svetu umre 2,75 miliona ljudi. Glavni uzroci bolesti su pušenje, pasivno izlaganje duvanskom dimu, udisanje prašine i hemikalija i aerozagađenje... Pa da zapalimo po jednu!

Grad gde vreme stoji

Briž je grad koji je kroz burnu evropsku istoriju prošao „bez koske” i sačuvao sve svoje cigle. Danas svaku od njih čuva UNESCO i možete ih videti uz sitnu novčanu nadoknadu...

Na svega nekoliko kilometara nadomak Severnog mora negde u Belgiji - nalazi se gradić u kome vreme, naizgled, stoji. Čuven po srednjovekovnom izgledu, kanalima i čamcima, uskim ulicama i kočijama, muzejima, kućicama od čokolade i pivu... Zovu ga još i „severna Venecija” (kao uostalom još najmanje pet gradova) i „grad romantike” ili jednostavno – Briž...

Ovo je jedan je od najočuvanijih gradova Evrope kojim dominiraju uske uličice. Kroz njih se provlače autobusi kraći od uobičajenih. Saobraćaj je, a posebno u centru, prilično redukovano tako da buke gotovo da i nema. Ono što prosto „bode oči” jeste nedostatak bilborda i reklamnih materijala po zgradama, neonskih lampi i aluminijumskih profila, a nema mnogo ni detalja koji bi narušili izgled zgrade.

PEŠKE, KONJEM, ČAMCEM...

Briž je najbolje razgledati pešice ali svakako su mnogo interesantniji kanali - arterije grada i obilazak čamcem (9 evra). Ovo je idealan način da otkrijete tajne bašte, slikovite mostove i čudesni način života ovih ljudi, ali - čamci su obično pretrpani turistima te se ne može baš mnogo toga ni videti... Ili možda mislite da su kočije/fijakeri bolja opcija? U Brižu se može videti veliki broj fijakera. Briški konji su poznati po tome što pre nego li dobiju ovlašćenje da voze fijaker po gradu, moraju da prođu šestomesečnu obuku.

Zaljubljenici u istoriju i umetnost danima mogu uživati u onome što Briž ima da im ponudi. U ovom ušuškanom gradu proći ćete pored brojnih istorijskih zdanja, trgova i skulptura. Danas, Briž profitira od svoje očuvane arhitekture koja je osnov za turizam. Srednjovekovna arhitektura je većim delom ostala neizmenjena od vremena izgradnje do danas, te je od 2000. godine čitavo istorijsko jezgro grada stavljeno na listu svetske baštine UNESCO.

Levo: Osmougaoni toranj Belforta, pogled sa kanala; Gore: Tipična ulica u Brižu

.....

Verovali ili ne, tek Briž je jedan od retkih gradova Evrope koji nije pretrpeo nijedno bombardovanje i razaranje. Od 13. do 15. veka bio je jedan od najbogatijih gradova na svetu. Kako je izgrađen na kanalima, u njega su pristizali brodovi iz celog sveta i odvijala trgovina umetničkim delima. U srednjem veku bio je centar trgovine i tekstilne industrije, a stara tradicija čipkarskog umeća i danas živi u zavučenim radnjama koje prodaju svoje rukotvorine, čipkaste heklane zavesu i stolnjake. Briž ima dugu istoriju kao međunarodna trgovačka luka u kojoj se trgovalo ▶

engleskom vunom, vinom iz Gaskonje i tkaninama iz Flandrije. Sredinom 16. veka dolazi do velike promene – reka je prestala da bude plovna zbog mulja, pa se tada ceo saobraćaj preneo na okolne gradove što je dovelo do stagniranja privrede Briža.

FENSI SMEŠTAJ - FENSI CENE

Smeštaj u Brižu nije jeftin, a najpovojnije cene su u proleće i jesen. Cena prenoćišta za dve osobe u jednoj od 16 soba poznatog romantičnog hotela „Relais Bourgondisch Cruyce“ (četiri zvezdice, fasada obložena drvetom), smeštenog na kanalu u sred istorijskog jezgra grada, košta 240 evra. Najbolju reklamu za ovaj hotel napravila su dvojica plaćenih ubica koji se ovde odmaraju od svog „fulltime“. Reč je o likovima koje u filmu „U Brižu“ igraju Colin Pharell i Brandan Gleeson.

.....

Gore: Tipični prizori u Brižu;

Dole: Pogled na srednjovekovno jezgro grada

PO CRKVAMA I MUZEJIMA

Najpoznatiji trгови su Markt i Burg smešteni u samom centru. Deli ih ulica Breidel. Burg krase Stadhuis (gradska kuća, ulaz dva evra) sa prostanim zanimljivo dekorisanim prostorijama. Sa jedne strane trga Markt niže se lanac lepo ukrašenih kuća, sa druge zvonik Belfort sa koga se na svakih pola sata oglašavaju zvona. Ko je raspoložen da savlada 350 stepenika može se po ceni od tri evra popeti na vrh tornja sa kojeg se pruža vrtoglavi pogled na grad.

Na vrhu se nalazi beiaard - muzički instrument najviše rasprostranjen u Holandiji, Belgiji i na severu Francuske. Sastoji se od klavijature koja pokreće 47 bronzanih zvona teških oko 25 tona.

Ukoliko ne želite da se pentrate na toranj i razgledate muzeje, možete sesti u jedan od mnogobrojnih restorana ili kafea. Pasaži kriju jeftinije prodavnice i restorane sa pogledom na kanale a vlasnici se prosto takmiče u uređivanju izloga sa vrlo malo predmeta. Veliki broj bašta restorana i kafića daje posebnu čar trgovima, i na tim lokacijama su jako skupi (što naravno ni ne iznenađuje zbog turističkog karaktera Briža).

Onze Lieve Vrouwkerk je impozantna gotska crkva, najveća u Brižu. U njoj se nalazi Mikelanđelova skulptura poznatija kao Madona iz Briža. Osim ovoga, nijedno njegovo umetničko delo nije napustilo Italiju za vreme njegovog života, a i danas je retkost videti neku Mikelanđelovu skulpturu van Italije.

Muzej Memling se nalazi u zgradi koja je nekad imala sasvim drugačiju namenu. Najstarija je sačuvana srednjovekovna bolnica u Evropi,

BRIŽ UKRATKO

- Glavni trg Briža je **Grote Markt**. Tradicionalni pijačni dan je subota, kada se tu postavljaju tezge i trg se pretvara u pijacu.
- U Bazilici svete krvi nalazi **relikvija** iz Prvog krstaškog rata, koja po legendi sadrži nekoliko kapi Hristove krvi.
- Briž (na holandskom Brugge; na francuskom Bruges) istorijski je glavni grad **Flandrije**.
- **Službeni jezici** u Belgiji su holandski, francuski i nemački.

a kapela sa briljantnim panelom iz 15. veka od Hansa Memlinga i oltar Svete Ursule najveća su vrednost ovog zdanja.

Muzej dijamanta ilustruje izuzetnu istoriju Briža kao najstarijeg „dijamantskog“ centra Evrope. Ovde su izloženi veoma vredni primeri, a jednom dnevno majstori pred posetiocima predstavljaju umeće brušenja dijamata. Cena ulaznice je sedam evra, ali u konciznom izlaganju kustosa nećete čuti podatak da su kroz ovaj grad prošli afrički „kamenčići“ milionske vrednosti, zahvaljujući čemu je finansiran dugogodišnji građanski rat u Siera Leone (1991-2002).

Beguinage (Bazilika svete krvi) je jedna od najznačajnijih gradskih građevina. To je žensko versko udruženje osnovano u srednjem veku. Veliki broj muškaraca zbog ratova je poginuo te su se žene morale organizovati da bi obezbedile normalno funkcionisanje zajednica. Građevine u kojima su živele opatice bile su opasane visokim zidom, a ova u Brižu jedna je od najpoznatijih u Evropi.

ČOKOLADA OD BELGIJSKOG KAKAOVCA

Belgija je poznata po pralinama, a u Brižu gotovo svaka treća radnja prodaje čokoladne proizvode. Na desetine vrsta najrazličitijih veoma kvalitetnih pralina se mogu kupiti i na komad. Izuzetni su razni predmeti napravljeni od čokolade: lopte, igračke, patike, kuće, razne životinje... Cene su od tri do 20 evra.

Ludi zavisnici za čokoladom, treba svakako da posete muzej čokolade „Choko Story“. Ulaznica košta sedam evra. Četvorospratna zgrada muzeja potiče iz 15. veka. Ovde ćete saznati zašto su belgijske čokolade toliko ukusne, zdrave, a ujedno ćete baciti pogled i na zanimljiv istorijski razvoj čokolade. Posetu završite degustacijom i razgledanjem čokoladnih skulptura. Kako je čokolada zaista belgijski brend (možda najpoznatiji belgijski čokoladni brend Cote d'Or) - može se reći da je Briž prestonica čokolade.

Ako vas, pak, više zanima čuveni belgijski pomfrit (frietjes) - onda posetite The Friet Museum i probajte izvrzni pomfrit napravljen rukom čoveka koji ga je nekada spremao za belgijsku kraljevsku porodicu. ■

GDE, ŠTA, KAKO...

Hrana i piće

Čini se da su pivo i praline glavna gurmanska obeležja Briža. Ovaj grad je ipak pre mesto gde ćete uživati u muzejima nego u ukusima...

Kad u kontekstu hrane pomenemo Belgiju, uglavnom prvo pomislimo na čokoladu ili praline u obliku školjki. Međutim, belgijska nacionalna kuhinja je i mnogo više od toga. Raznovrsnost jela posledica je gurmanskog gena koji se prenosi s generacije na generaciju Belgijanaca, baš kao i tradicionalni recepti koje vekovima uspešno čuvaju od zaborava.

Ne možete pobeći od belgijskog piva jer čak i hranu spremaju na pivo. Zimi se preferira zečetine na pivu sa šljivama. Ova tradicija se vezuje za prošlost, jer su Flamanci za vreme ratova najviše jeli zečetine s obzirom da je druga vrsta mesa bila izuzetno skupa. Pored „pijanog zeca“, neizostavni su gulaš sa pivom i flamanska pašteta, a poznate su ardenske kobasice (mešavina dimljene teletine i svinjetine), te šunka. Belgija je poznata i po finim jelima od mesa raznih vrsta – svinjetine, govedine, teletine, pileline, divljači... Uz njih se obavezno služi sveže povrće, kojeg tamo ima u izobilju. Topla salata liégeoise priprema se od mahuna i komadića slanine, a od zelenih tu je svetski poznata endivija. Kako se u jela često mešaju maslac i pavlaka, pretežno su kalorična.

Namirnica broj jedan je krompir. Najčešće se sprema kao pomfrit, nešto deblji od našeg, i služi se uz poseban majonez malo čudnog, kiselkastog ukusa.

Probajte i lokalne Brugse achten kolačiće u obliku osmice, ručno uobličene i urolane u šećer. Belgijska čokolada (Leonidas, Godiva, Neuhaus i Wittamer) među najkvalitetnijima je u svetu. A sve to zalijte dobrim pivom, jer se u Brižu pije isključivo pivo i ništa više osim piva. U Belgiji postoji oko 400 različitih vrsta, a neka od njih se proizvode po recepturama starim nekoliko vekova. Specifičnog ukusa, boje čilbara i blage arome. Lambic ili Trappist su nepogrešiv izbor, a ne bi bilo loše probati i Kriek - voćno pivo.

UKRATKO: Ovde ne možete pobeći od piva, jer čak i kuvaju meso u njemu. Alternativa je čokolada! Milijana Tomić, geograf

Praline od piva

PHOTO: MORGUEFILE, SXC

Walk *this way!*

Već smo pisali o cipelama, ali sada idemo i korak dalje - pokušaćemo da odgovorimo na staru planinarsku začkoljicu: „Kako da sa što manje muke prepešačite što više?”...

Kukovi i karlica

Neka najkrupnije kosti u vašem telu podnesu najveći teret! Ranac treba da nosite na kukovima, a ne ramenima. To će vam obezbediti poprečni remeni koje ćete podesiti i zategnuti prema potrebi

Gluteus maximus

Rasteretite butne mišiće tako što ćete više angažovati „one” mišiće, iliti tur. Lako zanošenje kukom povećava korišćenje ovog mišića za blizu 15%, a rasterećuje vaš kvadriceps za oko 20%

Listovi i kolena

Kosti i mišiće ćete manje opterećivati ukoliko pravite sitnije korake

Stopala

„Peta prsti” - ne pokušavajte ništa drugo!

Kičma

Hodajte ispravljeno! Kada se savijete kapacitet pluća se drastično smanjuje

Grudni mišići

Rasteretite ramena kako biste slobodno mogli da koristite štapove

Ruke

Dok hodate mašite rukama i uspostavite ritam sa koracima. To olakšava hodanje

Puno je onih koji pužu, plivaju ili lete, ali samo čovek hoda! Hod na dve noge jedan je od najefikasnijih (i najlakših) metoda za savladavanje velikih udaljenosti. Ako je verovati istraživanju koje je prošle godine sprovedeno na Univerzitetu u Juti, čak 83 odsto više energije troši se ukoliko se tlo dodiruje prvo prsima, što čini većina sisara. Kod čoveka je to obrnuto, i to je bio jedan od razloga da onomad brže siđe sa drveta i počne efikasnije da lovi.

Hodajući „na petama” ljudi su imali uspravan stav, bolji pregled terena i slobodne ruke. Dok su na leđima nosili lovinu, u njima se stvarao „back-packer” gen koji, verovali ili ne, zaista postoji i danas ima svoju ulogu i to ne samo kod planinara. Ukratko ćemo proveriti kako funkcioniše hodanje,

čemu služu pomenuti gen i zašto smo od homo erectusa ponovo počeli da se grbavimo...

Ako ste mislili da ste sve naučili o „stavljanju jedne noge ispred druge u cilju sprečavanja pada i nastavljanja kretanja”, razmislite dvaput.

RAZMATRANJA I UKAZIVANJA

Zahvaljujući pomenutom istraživanju, utvrđeno je da je moderan čovek (svako ljudsko biće na planeti koje u sedećem položaju provodi više od šest sati dnevno), prilično kljakav u poređenju sa „ne-modernim čovekom” koji po vasceli dan hoda, sedi, leži, trči, pliva... Čak i ukoliko sve to povremeno radi i „moderan čovek”, nakon šest sati sedenja na stolici, njegovi mišići, ligamenti, pa i koštani sistem, vremenom će biti bitno izmenjeni.

„BAREFOOT“

Pomalo neobična planinarska disciplina hodanja bez cipela poslednjih godina ima sve više poklonika zahvaljujući ideji Richarda Frazine, koju ju je pretočio u knjigu „Barefoot Hiker“. Hodati bos po oštroj kamenju nije nimalo jednostavno i ne preporučuje se onima koji su se doslovce

rodili u cipelama. Bosonogo detinjstvo, izbegavanje pedikira, te životna dob od +55 godina, glavne su odlike potencijalnih poklonika ovog sporta. Tek da ne ispadne da niko mlađi ne može da gustira ovu disciplinu, tu su pomalo neobične patike koje pružaju osećaj bosih nogu, a upak štite stopalo od oštrog kamenja - „vibram five fingers“.

ALTERNATIVNA OBUĆA

Postoji urbana legenda da je jedan naš čovek popeo Mon Blan u gumenim opancima. Kada su mi drugi pričali da zaista postoji čovek koji na neke akcije odlazi u opancima, mislio sam da ismejavaju moje fensi cipele. Ubeđivali su me da je to isti taj čovek koji je deo uspona na Mon Blan prevodio u običnim gumenim opancima za po kući i oko kuće. Onda sam ga upoznao... „Ali zašto opanci?“, sasvim je logično pitanje, a odgovor je još logičniji: „Jer je u njima prirodnije hodati“. Počinjem da shvatam da

KLASIČNA GOJZERICA

Toliko modela, namena, proizvođača... Specijalna „gojza“ za ovo ili ono... Treba imati čvrstu cipelu koja ne propušta vodu, ali bar delimično omogućava disanje stopala. Recept za izbor ne postoji, ali udobnost treba da je glavni kriterijum. Cipelu, koja nakon pet minuta počne da vam stiska mali prst ili žulja petu,

nikada nećete popraviti čak ni dugotrajnim nošenjem. Ona će vremenom postati udobnija, jer će se vaše stopalo da se prilagodi cipeli, a to nikako nije rešenje.

Prilikom svakog dužeg kretanja na scenu stupa pomenuti „trekterski“ gen, koji će uključiti potrebne dugmiće i vaš organizam baždari na mod „hodanje“. Počete da ispravljate kičmu i pravite duži korak. I tu, kod nas, modernih ljudi, nastaju problemi!

Prvo je javlja bol. Palac, gležanj, cevanica (prostori između goljenične i lisne kosti), koleno, kuk... Ukratko, može da vas boli sve, uključujući i one delove za koje niste ni znali da postoje. Prirodna reakcija je izbegavanje bola, a to vas sasvim nesvesno tera u neki neprirodan položaj. Savijanje kičme, hodanje malo ukrivo, zavrtanje stopala... Bol se privremeno izbegava, ali se javlja druga vrsta bola! Ovaj put je prouzrokovan neprirodnim držanjem.

Drugi problem kod „sedača“ koji tek povremeno postaju „hodači“ jeste nerazgibanost. To nije pitanje kondicije, već angažovanja pojedinih mišića i ligamenata. Upravo to je uzrok najčešćih povreda prilikom planinarenja. Već smo više puta pisali o tome da hodanje po ravnom i uzbrdo nije isto, te da se radi o sasvim različitim angažovanju, pa povedite računa o tome...

IZABERI DOBRU CIPELU

Pod terminom „dobra cipela“ podrazumevamo specijalizovanu obuću za sportske aktivnosti koja će vam štititi stopalo, čvrsto držati zglob i preuzeti deo uloge „amortizera“.

Nekada naše cipele imaju više emotivnu nego realnu vrednost

jul-avgust 2011. MojaPlaneta

ODA PLASTIČNOJ KESI

Planinari i ljubitelji prirode najviše mrze „krmače“ (plastična ambalaža za pivo u rimfuzi) i plastične kese, jer su to „ukrasi“ koje za sobom ostavljaju nesvesni posetioci. Međutim, budimo malo otvoreniji prema plastici. Koliko nam je puta spasila glavu? A tek nogu?

Elem, savršena planinarska cipela nema cenu. Čak i kada počne da pušta vodu, mnogima je teško da se oproste sa čizmom koja ih je dugo i verno služila. Zato je tu kesa koja će stopalo neko vreme držati suvom, a kasnije čuvati toplotu. Ukoliko nemate problem sa „mirisima“ i bojazan od atletskog stopala ovo je idealno, ali ipak samo privremeno rešenje.

Danas na tržištu ima svega i svačega, od luckastih „vibram five fingers“, do planinarskih čizama sa „personalnim anatomskim ulošcima“. Izbor zavisi, kako ja to volim da kažem, od potreba i afiniteta, ali treba biti otvoren i prema nekim neuobičajenim rešenjima. ■

jul-avgust 2011. MojaPlaneta

Opankavanje

Ako naš poznati alpinista i planinar Lazar Radivojac kaže da opanak ima svojih prednosti red je da to i dokažemo. Biramo najbolje što se može naći - „Tigar“!

Model „pritajeni tigar“

Zamislite Beara Grylsa kako u štrokavim gumenjacima gaza po nekoj vukojebini, pali vatru onim njegovim čarobnim kremenom i jede sve uginule životinje koji nađe oko puta... Nemoguće! To je zbog toga što ovaj put ne pričamo o fensi stvarima, nego o jednoj od najprodavanijih vrsta obuće - običnom gumenom opanku, kojeg je do savršenstva doveo pirotski „Tigar“.

Da budem iskren, u početku je bilo malo čudno... Noga mi je klizala, a kroz tanki đon osećao sam svaki kamičak. Nije da sam se žalio, ali reči „opanak“ i „prijatna obuća“ jednostavno nisam mogao da strpam u istu rečenicu bez negacije. Onda sam dobio savet da se okanem tih čarapica za sekaperse i uzmem jedne poštene vunene čarape ili bar debele sportske. Izbor je pao na one čupave, čarape od oštrog vune.

To je bilo ključno! Stopalo mi je postalo elastično i počeo sam da hodam kao da sam doslovce nikao iz zemlje. Kamičci više nisu predstavljali problem jer ih je rečkavi đon u kombinaciji sa debelom čarapom bolje „upijao“; kao ni veće kamenje jer sam lako nalazio tačku oslonca i težinu prebacivao sa prstiju na stopalo i obrnuto. Čak i na strminama opanak se dobro pokazao. Proklizavanja nije bilo, kao ni „nabijenih prstiju“ koji se javljaju pri silasku. Dakle, jedino opanak + vunena čarapa imaju smisla. Ostalo je čist promašaj.

UKRATKO: Za oko šest evra u dinarskoj protivvrednosti, ovo je verovatno najjeftinija planinarska obuća koju sam imao priliku da nosim. Ima i ženskih modela...

Zoran Kalinić, hodač